

О. І. Амоша,

*академік НАН України,
доктор економічних наук, професор,
ORCID 0000-0003-0189-3819,
e-mail: admin@econindustry.org,*

Н. В. Трушкіна,

*кандидат економічних наук,
ORCID 0000-0002-6741-7738,
e-mail: nata_tru@ukr.net,*

Інститут економіки промисловості НАН України, м. Київ,

В. А. Шипоша,

ORCID 0000-0002-9012-8627,

*ТОВ «Інститут науково-педагогічної
та виробничої інфраструктури», м. Слов'янськ*

МЕХАНІЗМ ФОРМУВАННЯ ТА УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ БІЗНЕС-ІНТЕГРОВАНІХ СТРУКТУР У СХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Пошук шляхів виходу з глибокої економічної кризи потребує принципово нових підходів до реалізації механізмів управління національною економікою України. Сьогодні відбувається зміна моделей управління промислово-інтегрованими системами на структурно нові форми, які мають орієнтуватися на подальшу трансформацію економічних процесів як на регіональному, так і на національному рівні. За їх допомогою можуть вирішуватися завдання збільшення промислового виробництва та формування антикризової політики держави. Цей процес характеризується як кількісними, так і якісними змінами діяльності кожного окремого промислового підприємства та регіональної економіки України загалом.

Однак кризові явища негативно впливають на економіку України й ефективне формування і використання стратегічних виробничих потужностей підприємств промислових регіонів. Значний спад промислового виробництва на сході України супроводжується суттєвим погіршенням соціальної та економічної ситуації в Донецькій та Луганській областях унаслідок військової агресії з боку Російської Федерації. Результатом цього процесу стало зростання рівня безробіття, втрата майна та зниження купівельної спроможності населення, збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб. На сьогодні не розроблено ефективної, спрямованої на результат антикризової державної програми, яка включала б заходи щодо відродження економіки східного регіону.

З урахуванням цього для вирішення вищезазначених проблем у рамках заходів щодо реалізації

Стратегій розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2027 року та Стратегії економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2030 року доцільно створювати відповідні кластерні структури шляхом консолідації зусиль держави, бізнесу, науки, освіти у пріоритетних сферах економічної діяльності. Це дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності регіонів, створити сприятливі умови для зростання обсягів продукції та якості наданих послуг, забезпечити взаємовигідне співробітництво різних учасників кластера і стейкхолдерів та сформувати якісно нову модель регіональної економіки. Міжнародна практика свідчить, що третина компаній, які працюють у межах кластерів, мають тенденцію стабільного зростання рівня зайнятості.

Отже, кластеризація є ефективним механізмом і можливістю для структурних інституційних змін в економіці східних регіонів України, що є пріоритетом реалізації стратегій смарт-спеціалізації у сучасних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Концептуальні засади і питання методичного забезпечення реалізації національної та регіональних політик кластеризації економіки досліджують зарубіжні (M. Benner [1]; M. Delgado, M. Porter, S. Stem [2]; G. Devlin, M. Bleackley [3]; P. Dussauge, B. Garrette, W. Mitchell [4]; M. Enright [5]; E. Feser [6]; D. Fornahl, N. Grashof [7]; M. Frankowska [8]; R. Haskink [9]; A. Kowalski [10]; M. Kruczek, Z. Zebrucki [11]; S. Morgulis-Yakushev, Ö. Sölvell [12]; M. Porter [13; 14]; G. Swann, M. Preveser [15]; M. Szuster [16]; J. Zrobek [17]) та вітчизняні провідні вчені (М. Вой-

наренко [18; 19; 20]; Д. Васильківський, В. Нижник [20]; Л. Ганущак-Єфименко [21]; М. Гріднев [22]; С. Грудницька, Л. Нестиренко [23]; А. Дерун [24]; Р. Дмуховські [25]; В. Дубницький [26]; В. Загорський, М. Кизим, В. Хаустова [27; 28]; В. Ільчук, І. Хоменко, І. Лисенко [29]; Ю. Кирилов [30]; В. Ляшенко [31]; В. Мамонова, Ю. Куц, О. Макаренко [32]; Г. Репп [33]; Л. Ринейська [34]; С. Соколенко [35; 36]; В. Фостолович [37]; Г. Шевцова, Н. Швець [38; 39]).

Питання, які стосуються економічних механізмів функціонування промислово-інтегрованих систем (кластерів) та їх впливу на розвиток регіонів України, розглядають такі вчені-економісти, як Б. Андрушків [40]; В. Дятлова, І. Петрик [41; 42]; О. Маслак [43]; М. Мельник [44]; М. Мельникова [45; 46]; Л. Панкова, Т. Потапенко [47]; В. Парсяк, Е. Жукова [48]; О. Петухова [49]; А. Присяжнюк [50]; Ю. Продіус, А. Ткаченко [51]; В. Прохорова, О. Колещук [52]; О. Самборський, П. Гласов [53]; Г. Самійленко [54]; Д. Солоха, О. Белякова [55]; О. Фінагіна, А. Бойко, О. Плаксюк [56]; В. Федоренко, А. Гойко, В. Джабейло [57]; Ф. Хміль [58]. У працях цих науковців ґрунтовно досліджено механізми управління розвитком бізнес-інтегрованих структур промислово розвинутих регіонів.

Науковці Інституту економіки промисловості НАН України тривалий час активно займаються проблемами розроблення концептуальних положень модернізації економіки промислових регіонів України [59-66]; формування й функціонування інноваційних екосистем національного і регіонального рівня [67-70]; інституційного забезпечення створення наукових й індустріальних парків на рівні територіальних громад в умовах децентралізації та смарт-спеціалізації [71-74]; науково-методичного обґрунтування концептуального підходу до формування кластерних структур як елемента інноваційної інфраструктури на засадах смарт-спеціалізації в рамках реалізації стратегічних документів щодо соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2027 року [75-78].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широкий спектр досліджень за наведеною тематикою, наразі залишаються недостатньо опрацьованими як у науковому, так і в практичному аспекті методичні питання щодо вдосконалення управління розвитком бізнес-інтегрованих структур у східних регіонах України відповідно до сучасних викликів, пов'язаних із смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва та цифровізацією організаційних й управлінських процесів. Актуальність і значущість цих проблем обумовили вибір теми даного дослідження, його мету та завдання.

Постановка завдання. Мета даного дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень, науково-методичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення меха-

нізму формування та управління розвитком бізнес-інтегрованих структур у східних регіонах України.

Теоретико-методологічною основою дослідження є положення інституціональної теорії, зокрема парадигми еволюційного розвитку, теорії кластеризації, концепцій стратегічного і логістичного менеджменту, управління розвитком підприємств.

У процесі дослідження використано такі загальнонаукові методи: *аналізу та синтезу* – для аналізу наукових шкіл розвитку кластерних теорій, узагальнення існуючих теоретичних підходів і положень, наукових розробок щодо проблем управління розвитком бізнес-інтегрованих структур, уточнення термінологічного апарату; *класифікації* – для систематизації концептуальних підходів до визначення понять «кластер», «бізнес-інтегрована структура», «механізм управління», «механізм управління розвитком бізнес-інтегрованих структур», виявлення перешкод, які стримують ефективний економічний розвиток східних регіонів України; *порівняння та структурно-логічного узагальнення* – для визначення особливостей міжнародного досвіду діяльності промислово-інтегрованих систем і можливості його використання в Україні, розроблення пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового забезпечення розвитку кластерних об'єднань, наукового обґрунтування концептуального підходу до формування кластерних утворень у східних регіонах України, визначення складових комплексного підходу до оцінювання ефективності функціонування кластера, розроблення алгоритму реалізації організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-інтегрованих структур; *економіко-математичного моделювання та математичної статистики* – для побудови регресійної моделі залежності між фінансовим станом економіки Донецької області та обсягом кредитних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Необхідність дослідження векторів розвитку національної економіки з позицій кластерного підходу зумовлена наявністю таких проблем: низький рівень соціально-економічного розвитку регіону внаслідок скорочення промислового виробництва, погіршення екологічної ситуації, відсутність можливостей знайти гідне місце роботи й отримувати стабільний дохід, що, у свою чергу, негативно впливає на купівельну спроможність і призводить до незадоволення населення та відчуття безперспективності. Дані проблеми можна вирішити за допомогою об'єднання зацікавлених осіб і сторін у бізнес-інтегровані структури (кластери) для досягнення стратегічних цілей промислового розвитку.

Аналіз різних думок з приводу визначення та складу учасників кластера свідчить, що більш доцільними є інтегровані кластерні структури. Це дозволило узагальнити та систематизувати з використанням методу класифікації сукупність ознак (умови функціонування, структура зв'язків та інфраструктури, пріоритетні напрями інноваційної ді-

яльності), за якими можна деталізувати характеристики кластера. До основних видів кластерних утворень віднесено промислові, регіональні та бізнес-мережі.

Ключові чинники передумов формування спеціалізації кожної окремої сфери економічної діяльності є схожими з чинниками, які приводять до місцевого територіального об'єднання бізнес-інтегрованих структур у рамках єдиної системи національного господарства України. У той же час географічне розташування підприємств на певній території належить до історично сформованих промислово-територіальних комплексів, які є передумовою для регіональної економіки за територіальним принципом. Ця обставина достатньо чітко простежується на прикладі східних регіонів України, що характеризуються значною концентрацією промислових підприємств, більшість із яких припинили свою господарську діяльність.

Виходячи з цього, під терміном «кластер» запропоновано розуміти географічну концентрацію підприємств однієї або кількох взаємопов'язаних галузей, які конкурують, але разом з тим кооперуються та мають вигоди із спільної діяльності. Тобто кластер – це «точкове» зосередження кількох взаємозалежних видів економічної діяльності з високою ефективністю та ймовірністю конкурентних переваг у перспективі, що створюють «золотий перетин» (в інтерпретації зарубіжної літератури – «діамант») існуючої фінансово-економічної системи країни та гарантують стабільні позиції на ринку конкуренції регіонального, національного та глобального рівнів.

Кластери створюють переважно в тих регіонах, де вже існують об'єктивні умови для їх функціонування. Ініціювати створення кластера «державною директивою» неможливо через причини, пов'язані з регіональною специфікою, наявністю транспортних коридорів, суспільно-політичною ситуацією.

Як показує огляд наукової літератури, науковці використовують поняття «бізнес-інтегровані структури» як об'єднані за географічним розташуванням взаємопов'язані підприємства та суміжні з ними установи й організації у певній галузі, які мають і застосовують спільні технології виробництва та збуту, взаємодоповнюють один одного. Такі об'єднання створюються в регіонах, географічно близьких між собою, де є доступна система комунікації, логістична інфраструктура, трудові ресурси, відповідні умови для ведення бізнесу, здійснення фінансових транзакцій і діалогу в рамках єдиної системи національної економіки.

Обґрунтовано, що об'єднання промислово-виробничих підприємств у бізнес-інтегровані структури (кластери) відбувається для забезпечення стабільного й ефективного функціонування та підвищення конкурентоспроможності діяльності кожного підприємства і бізнес-інтегрованої структури загалом. Отже, учасники бізнес-інтегрованих структур (кластера) взаємодоповнюють один одного і водночас зміцнюють свої конкурентні позиції на регіональному, національному та міжнародному рівнях. Така кластерна модель може оперативнo реагувати на кардинальні зміни принципів ведення господарювання, трансформаційні перетворення інституційного середовища, адаптуватися до реалій сьогодення, що робить її застосування більш гнучким та ефективним порівняно з іншими формами об'єднання підприємств.

Крім цього, всі учасники кластерного утворення набувають самостійно, без допомоги державних дотацій або банківських позик, переваг місцевого, регіонального значення, тобто так званих локальних, «пасивних» та «активних» переваг. Держава через місцеві органи законодавчої та виконавчої влади може виступати ініціатором формування та розвитку бізнес-інтегрованих структур (кластерів) як на регіональному, так і на національному рівні (рис. 1).

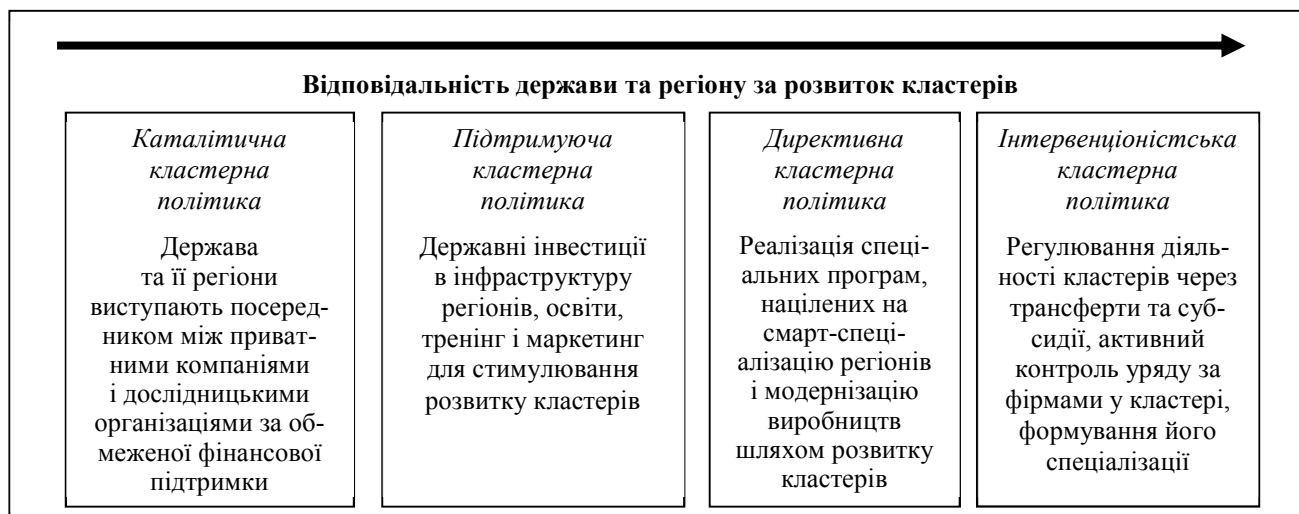

Рис. 1. Роль держави у формуванні та розвитку бізнес-інтегрованих структур (кластерів)

Джерело: узагальнено, адаптовано й побудовано авторами.

Кластерна політика (діяльність із підтримки кластерів) у регіоні має стати головним елементом стратегії збалансованого регіонального розвитку для того, щоб максимізувати переваги та мінімізувати ризики кластеризації регіональної економіки, а також базуватися на триєдиній меті – економічне зростання й економічна ефективність; безпека (економічна, соціальна, екологічна); соціокультурна ідентичність регіону. Необхідним для розвитку кластера є середовище, що формується за допомогою розвинутої інфраструктури підтримки бізнесу (логістичної та інноваційної) та потенціалу системи освіти і науки, достатнього соціального капіталу, базою для якого є соціокультурна ідентичність і довіра.

Основним важелем стимулювання формування та функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів) має стати діяльність, спрямована на поглиблення мережових взаємозв'язків між територіально сконцентрованими промисловими підприємствами. Це дасть змогу забезпечити економію фінансових ресурсів, більшу можливість до запровадження і використання інноваційних технологій, а також за рахунок кооперування та взаємовигідної співпраці одержати конкурентні переваги в різних сферах економічної діяльності та досягти сталого розвитку промислових регіонів.

Це підтверджує провідний міжнародний досвід багатьох країн світу, які використовують кластерний підхід до реалізації національної та регіональної економік. Згідно зі звітом European Observatory for Clusters and Industrial Change про підтримку кластерів у 29 європейських країнах, що включає поглиблений аналіз 30 національних і 55 регіональних програм, спеціально розроблені політики та стратегії підтримки кластерів широко розповсюджені як у Європі, так і в усьому світі [79]. Наприклад, економіка Фінляндії повністю кластеризована – у ній виокремлено 9 кластерів. Економіку Нідерландів розбито на 20 «мегакластерів», на основі функціонування яких визначено пріоритети інноваційної політики держави. У Данії функціонує 29 кластерів, у яких беруть участь 40% усіх підприємств країни, що забезпечують 60% експорту. В Австрії діють трансграничні кластери з Німеччиною, Італією, Швейцарією, Угорщиною. У Німеччині створено промислові кластери. У Словенії розроблено програму національного розвитку кластерів. Понад 60 міждержавних, регіональних, національних, громадських організацій об'єднано в Європейський кластерний альянс, який функціонує на основі Європейського кластерного меморандуму [80]. Отже, у більшості країн світу кластери є ефективним інструментом сталого розвитку.

Узагальнення теоретичних положень щодо даної проблематики дозволило запропонувати підхід до визначення суті та змісту таких понять:

«бізнес-інтегрована структура» – локалізована територіально, промислово-виробнича форма ін-

теграції функціонуючих підприємств і взаємодіючих суб'єктів господарювання державної та приватної власності без створення юридичної особи, банківських і фінансових установ, освітніх та інноваційних інституцій, владних, споріднених і допоміжних структур, різних підрозділів та об'єктів інфраструктури, що відрізняється на ринку товарів і послуг пропозицією конкурентоспроможної продукції, супроводжується розробленою та узгодженою стратегією перспективного розвитку і враховує інтереси кожного учасника зокрема та кластерного утворення загалом;

«розвиток бізнес-інтегрованої структури» – процес, у результаті якого відбуваються кардинальні зміни складових елементів та їх властивостей, функцій, методів, принципів, технологій, що дозволяють ефективно функціонувати в економічній системі за умов динамічного інституційного середовища та нестабільної національної економіки;

«механізм управління розвитком бізнес-інтегрованої структури» – цілісна система взаємопов'язаних і взаємодіючих елементів, функціонування яких спрямоване на забезпечення розвитку національної екосистеми України в довгостроковій перспективі. Даний механізм може стимулювати прийняття обґрунтованих управлінських рішень і трансформаційні перетворення якісних та кількісних параметрів господарської діяльності за всіма аспектами і напрямками управління.

За даними Державної служби статистики України частка валового регіонального продукту в Донецькій і Луганській областях значно скоротилася в загальноукраїнському обсязі. Це пов'язано зі збройним конфліктом на сході України. Так, значення даного показника в Донецькій області знизилося за 2005-2019 рр. на 7,9 відсоткового пункту (в.п.), або з 13,1 до 5,2%, а в Луганській – на 3,5 в.п., або з 4,5 до 1% загальноукраїнського обсягу (див. таблицю).

Спостерігається тенденція погіршення інноваційної активності промислових підприємств. Питома вага підприємств, які здійснювали інновації в Донецькій області, складала у 2019 р. 13%; які впроваджували інновації – 8,2% загальної кількості промислових підприємств. У Луганській області ці показники становили 14,9 і 12,2% відповідно. Частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості Донецької області зменшилася за 2000-2019 рр. на 17,8 в.п. (з 23 до 5,2%), а в Луганській – на 8,7 в.п. (з 11,7 до 3%). При цьому фінансування інноваційної діяльності здійснюється, як правило, за рахунок власних коштів підприємств. Вітчизняні та іноземні інвестори через нестабільну ситуацію в регіоні та великі ризики припинили вкладати інвестиції в інноваційний розвиток.

Згідно із статистично-інформаційними матеріалами Головного управління статистики у Донецькій і Луганській областях має місце негативна ситуація і в зовнішньоекономічній діяльності. Сальдо експортно-імпорتنних операцій зовнішньої торгівлі

Основні показники економічного розвитку Донецької та Луганської областей

Показник	Донецька область		Луганська область	
	2010	2019	2010	2019
Частка ВРП у загальноукраїнському обсязі, %	11,9	5,2	4,2	1,0
Питома вага підприємств, що здійснювали інновації, %	10,6	13,0	11,2	14,9
Питома вага підприємств, що впроваджували інновації, %	9,3	8,2	9,3	12,2
Питома вага реалізованої інноваційної продукції в обсязі промисловості, %	1,9	5,2	9,5	3,0
Експорт товарів, млн дол. США	13124,9	4631,6	3324,3	152,9
Імпорт товарів, млн дол. США	3076,4	2224,4	3489,7	253,0
Сальдо експортно-імпорتنних операцій, млн дол. США	10048,5	2407,2	-165,4	-100,1
Експорт послуг, млн дол. США	558,7	91,3	157,4	29,8
Імпорт послуг, млн дол. США	428,6	148,9	52,2	44,5
Сальдо експортно-імпорتنних операцій, млн дол. США	130,1	-57,6	105,2	-14,7
Прямі інвестиції, млн дол. США	4329,2	1399,8	629,5	447,2
Обсяги перевезення вантажів, млн т:				
автомобільним транспортом	149,8	92,5	24,3	4,8
залізничним	94,9	42,9	25,7	-
морським	288,1	113,9	-	-
авіаційним	0,4	-	-	-

Джерело: складено за статистично-інформаційними матеріалами Державної служби статистики України та Головного управління статистики в Донецькій і Луганській областях.

товарами в Донецькій області зменшилося за 2010-2019 рр. на 76% унаслідок скорочення експорту на 64,7% та імпорту – на 27,7%. У Луганській області спостерігається гірша тенденція – сальдо має від’ємне значення. Обсяг прямих інвестицій із країн світу в економіці Донецької області знизився за цей період на 67,7%, а Луганської – на 29%.

Обсяги вантажоперевезень регіональної філії «Донецька залізниця» АТ «Укрзалізниця» скоротилися за 2010-2019 рр. на 71,1%, або з 142,4 до 41,2 млн т. Частка обсягів відправлення вантажів Донецькою залізницею зменшилася на 24,2 в.п., або з 39,8 до 15,6% загальноукраїнського обсягу. За цей період вантажообіг Донецької залізниці знизився на 68,1% (з 37,3 до 11,9 млрд ткм), а питома вага – на 10,7 в.п. (з 17,1 до 6,4% загального вантажообігу по Україні).

За досліджуваний період обсяги перевезення вантажів автомобільним транспортом у Луганській області зменшилися на 80,2%, у Донецькій – на 38,3%. Як правило, у Луганській області внаслідок воєнних дій функціонує лише автомобільний транспорт, хоча і його діяльність має тенденцію значного погіршення. За 2010-2019 рр. обсяги вантажоперевезень залізничним транспортом у Донецькій області знизилися на 54,8%, морським – на 60,5%. При цьому в регіоні зовсім припинено перевезення вантажів авіаційним транспортом.

Ключовою проблемою розвитку Донецької області є погіршення логістичної діяльності Маріупольського морського торгового порту внаслідок блокування можливостей проходження суден через Керченську протоку. За даними Адміністрації морських портів України загальні обсяги переробки вантажів стивідорними компаніями в порту скоро-

тилися за 2012-2019 рр. на 52,9% (з 14908,7 до 7025,4 тис. т). Це пов’язано із зменшенням обсягів переробки експортних вантажів на 54% (з 13011,3 до 5982,8 тис. т). З 2016 р. у Маріупольському морському порту припинено переробку транзитних вантажів. Разом з тим спостерігається тенденція зростання обсягів переробки імпорتنних вантажів – у 2,69 раза, або з 249,3 до 1209,4 тис. т. Втрати порту в Маріуполі становлять приблизно 250 млн грн чистого прибутку. Крім цього, в порту існують проблеми з поданням залізничних платформ для контейнерів, а саме черга на подання досягатиме двох тижнів, і, як наслідок, вантажоодержувачі мають додаткові витрати в результаті зберігання на терміналі й демереджу.

У результаті проведених досліджень [81-85] встановлено, що ефективний економічний розвиток Донецької та Луганської областей гальмується через сукупність ключових бар’єрів, які умовно можна розподілити за такими групами:

політичні (нестабільна політична ситуація в країні та бойові дії на сході України; транспортна блокада Донбасу);

нормативно-правові (недосконала законодавча та нормативно-правова база; відсутність регіональної програми та стратегії розвитку кластерів);

інвестиційні (недостатній обсяг прямих інвестицій; неефективна реалізація механізму державно-приватного партнерства; обмеженість інструментів для приватного інвестування в об’єкти інфраструктури);

інноваційні (недостатньо ефективного здійснення інноваційної діяльності та застосування інноваційних технологій у сферах економічної діяльності);

екологічні (погіршення екологічного стану регіону; недостатнє застосування концепції циркулярної економіки в різних сферах економічної діяльності);

інформаційні (недостатнє використання інформаційно-комунікаційних технологій та інструментів цифрової економіки);

інфраструктурні (значні порушення існуючих об'єктів транспортної інфраструктури; обмежені інфраструктурні можливості);

логістичні (недостатньо ефективна організація логістичних процесів; зниження рівня логістичного обслуговування та якості наданих послуг; зменшення обсягів вантажоперевезень різними видами транспорту).

Для усунення вищезазначених бар'єрів доцільно створювати бізнес-інтегровану структуру як кластера, діяльність якого має базуватися на таких логістичних засадах: втілення на промислових підприємствах принципу системного підходу до формування інформації про рух матеріальних та суміжних потоків усіх операцій виробничого процесу як єдиного цілого; чітка організаційно-управлінська система координації роботи персоналу різних підрозділів, задіяних в управлінні матеріальними і суміжними потоками; коректний облік витрат упродовж усього логістичного ланцюга; встановлення оптимального рівня якості обслуговування споживачів; поставки продукції «точно в зазначений час».

Визначення методичних засад логістичного забезпечення управління розвитком бізнес-інтегрованих структур дозволяє впорядкувати функціонування всіх учасників і стейкхолдерів, оптимізувати витрати і, як наслідок, знизити собівартість продукції, підвищити якість і рівень конкурентоспроможності на ринку товарів і послуг, створити єдину інформаційну систему національної економіки.

Для оцінювання ефективності функціонування кластерних утворень у східних регіонах України та їх впливу на розвиток регіональної економіки побудовано залежність між фінансовим результатом і кредитними ресурсами. З метою вирішення цього завдання сформовано регресійну модель залежності фінансового результату діяльності економіки східних регіонів України у визначений момент часу t з 2012 р. по I квартал 2020 р.

$$\hat{y} = 14,98011 + 0,85883x_1 + 0,07447x_2 + 2,135434x_3.$$

Модель свідчить, що між фінансовим результатом діяльності регіону та кредитними ресурсами, які впливають в економіку, є тісний зв'язок. Чинниками, які позитивно впливають на збільшення обсягів інвестицій в економіку, є зростання рівня страхових і пенсійних виплат, кількості регіональних комерційних банків. Результати визначення регресійної залежності фінансового результату діяльності економіки Донецької області (Y) від кредитування

економіки та виплат страхових компаній, пенсійних виплат, кількості діючих банків Донецької області при рівні довірчої імовірності 99%, за відсутності мультиколінеарності між незалежними змінними, є досить стійкими. Значна частка коефіцієнтів має вагоме значення відповідної t -статистики, а тому запропонована модель може вважатися статистично значущою.

Ресурсний потенціал кластера, виходячи із запропонованої моделі, необхідно скоригувати на величину потенціалу страхових компаній та недержавних пенсійних фондів. Встановлено, що розвиток економіки східних регіонів України залежить від кредитних ресурсів, але на сьогодні це питання постає дуже гостро, оскільки з часом обсяги кредитів стають усе меншими, а процедура їх надання – усе складнішою.

Ефективність учасників кластера у процесі його формування доцільно оцінювати на основі визначення зміни показників економічного розвитку. Оцінювання має базуватися на системі показників, які використовуються на макrorівні (кількість створених нових робочих місць, рівень скорочення виплат із безробіття, наповнення бюджету (учасниками кластера), обсяг залучених іноземних інвестицій, проєктів, зміна інноваційного потенціалу регіону та країни й обсягу експорту тощо).

Для розроблення й впровадження ключових показників ефективності та збалансованої системи показників діяльності кластера здійснюється вибір із наявного переліку інформаційної системи управління, що складається з функціональних підсистем: управління та планування виробництва, фінансове планування й управлінський облік, бухгалтерський і податковий облік, складський облік, управління логістичною діяльністю, персоналом і кадровою політикою. Обґрунтовано доцільність застосування комплексного підходу до оцінювання діяльності кластера (рис. 2).

Запропонований комплексний підхід дозволяє в оперативному режимі здійснювати моніторинг і регулювання його діяльності. Частота використання даного підходу має визначатися керівництвом з урахуванням рекомендацій щодо його застосування: якщо ситуація в економічній системі регіону або країни в цілому характеризується зростанням різних негативних тенденцій, то доцільно здійснювати оцінювання ефективності діяльності кластера один раз на рік після завершення календарного року; якщо ситуація в економічній системі регіону і країни загалом відрізняється позитивними змінами, то оцінювання можливо здійснювати один раз на три роки.

Таким чином, застосування даного комплексного підходу дозволить керівництву мати не лише об'єктивну і достовірну інформацію про функціонування кластера, але і вагомий інструмент прийняття виваженого управлінського рішення.

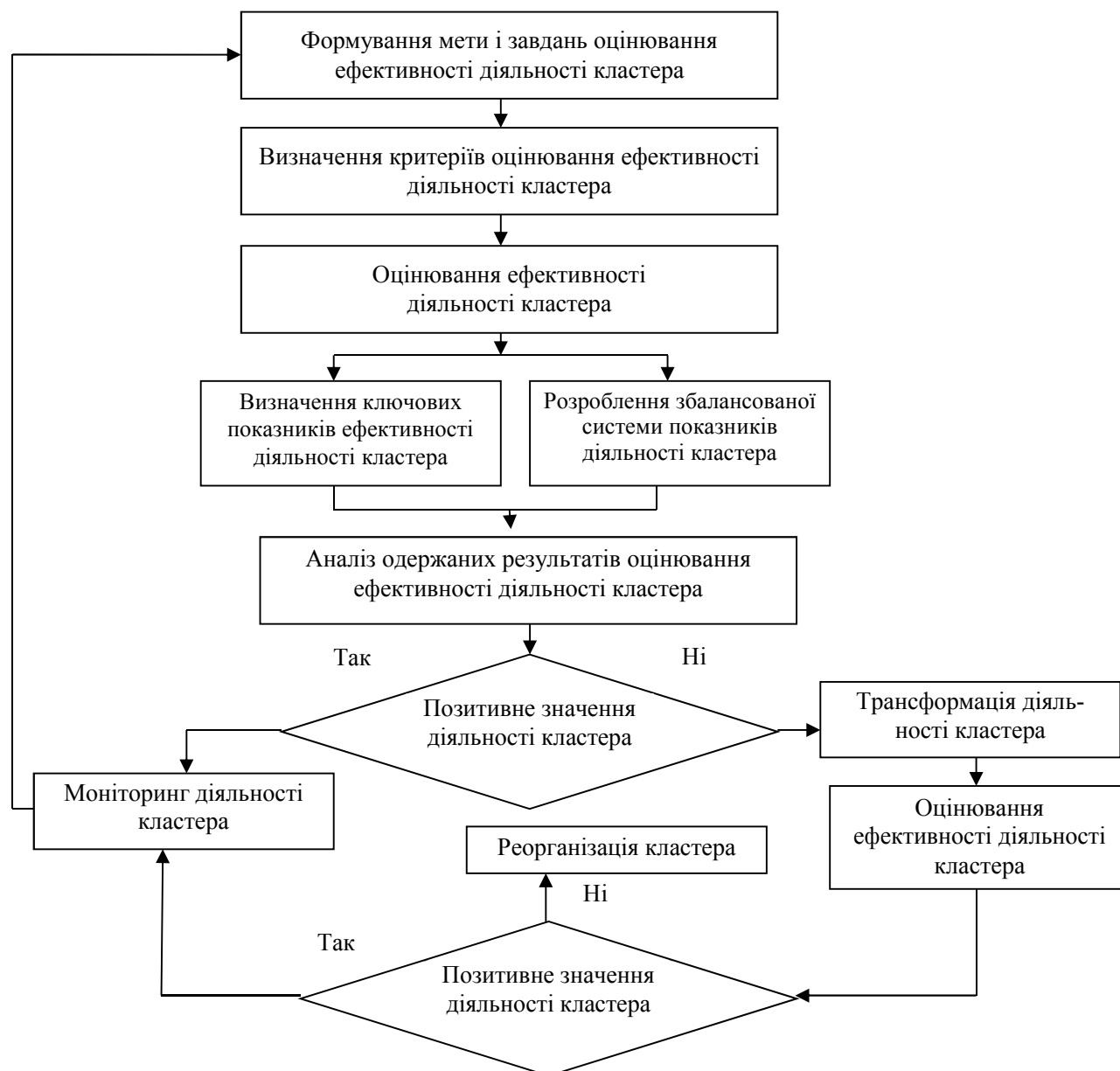

Рис. 2. Структурно-логічна схема комплексного підходу до оцінювання ефективності діяльності кластера

Джерело: запропоновано авторами.

Встановлено, що в чинному законодавстві України не приділяється належної уваги створенню і функціонуванню кластерів. Тому нагальним питанням залишається визначення на законодавчому рівні термінів «кластер» і «кластеризація» [86-89]. При цьому змістовне наповнення законодавства про кластери доцільно формувати з урахуванням того, що кластерні відносини мають специфічний організаційно-правовий характер і можуть функціонувати як з правами, так і без прав юридичної особи, як з використанням інших організаційно-правових форм об'єднань підприємств, так і без них [90].

Необхідно внести зміни і доповнення до Концепції створення кластерів в Україні, Стратегії регіонального розвитку Донецької та Луганської об-

ластей до 2027 року і Планів заходів з їх реалізації на 2021-2023 роки щодо створення бізнес-інтегрованої структури (кластера) як суб'єкта господарювання.

Доцільним є розроблення та схвалення Концепції кластерної політики у Донецькій і Луганській областях та Цільової програми «Формування та розвиток кластерних утворень у східних регіонах України на 2021-2023 роки», у яких необхідно передбачити створення кластерів у різних сферах діяльності.

З метою модернізації інноваційної інфраструктури у східних регіонах України доцільно розробити Концепцію створення кластерного утворення (рис. 3). Це відповідає «Маніфесту кластеризації

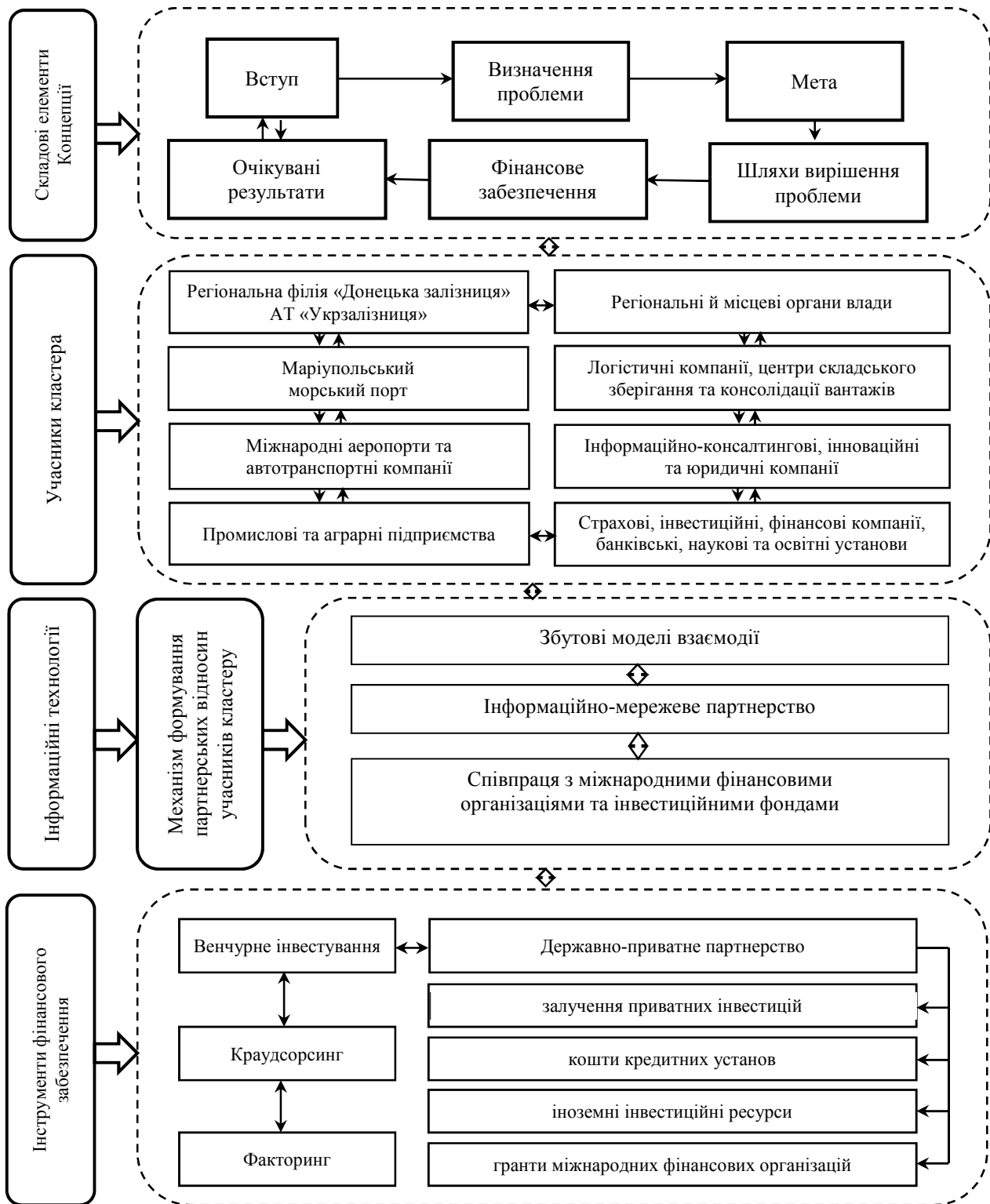

Рис. 3. Концептуальний підхід до формування кластерного утворення на прикладі Донецької та Луганської областей

Джерело: авторська розробка.

ЄС» (м. Брюссель, 2007 р.) і «Європейському кластерному меморандуму» (м. Стокгольм, 2008 р.), які на даний час визначають стратегію розвитку європейського та світового співтовариства і базуються на принципах кластерної регіональної політики за

рахунок ефективної діяльності суб'єктів господарювання відповідних регіонів.

З урахуванням регіональної специфіки Донецької та Луганської областей доцільно створювати промислові кластери (наприклад, у машинобудівній

і керамічній галузях) і транспортно-логістичні кластери. Це відповідає основним положенням Стратегії розвитку на період до 2027 року.

Ключовою метою створення даного кластерного утворення є: скорочення логістичних витрат за рахунок модернізації об'єктів діючої транспортної інфраструктури; надання комплексної послуги «від дверей до дверей» за участю всіх видів транспорту з будівництвом термінальних комплексів і регіональних логістичних центрів.

До основних принципів формування кластера належать:

створення мережі логістичних центрів, що включають транспортні термінали, товаро-розподільні й торговельні комплекси;

розроблення та впровадження єдиної інформаційно-управлінської системи оптимізації, моніторингу та управління транспортними потоками у віртуальному просторі;

доставка продукції «від дверей до дверей», «у потрібне місце і точно у строк» на основі розвитку мультимодальних і комбінованих перевезень.

Мотивацією учасників кластерного об'єднання є підвищення ефективності функціонування і рівня конкурентоспроможності продукції та послуг шляхом максимізації прибутку та мінімізації витрат на логістичну діяльність у результаті оптимізації транспортних потоків.

Обґрунтовано, що співпраця кластерного утворення з елементами інноваційної інфраструктури має полягати у:

участі в реалізації Стратегії регіонального розвитку Донецької та Луганської областей на період до 2027 року в частині виконання завдання щодо створення кластерної структури; засіданнях робочої групи;

розробленні Концепції створення кластерних утворень і Положення про кластери з урахуванням особливостей машинобудівної та керамічної промисловості, сфери транспорту і логістики;

здійсненні спільних наукових досліджень із Донецьким науковим центром НАН України та МОН України з модернізації інноваційної екосистеми на основі формування кластера; організації науково-методичного супроводу Концепції; проведенні круглих столів і конференцій щодо обговорення проблем.

Удосконалено організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів) (рис. 4), який дозволить максимально врахувати специфіку діяльності бізнес-інтегрованих структур та сприятиме більш адекватному оцінюванню рівня й ефективності їх розвитку.

Відповідно до схеми організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів) розроблено алгоритм його реалізації для визначення ефективності його діяльності (рис. 5).

Використання запропонованого алгоритму реалізації організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-інтегрованих структур створює сприятливі умови для збільшення ресурсного потенціалу кластерних утворень і дозволяє у повному обсязі реалізувати їх стратегічні цілі та завдання.

Висновки і пропозиції. Отже, наукова новизна одержаних результатів полягає в подальшому розвитку теоретичних положень, обґрунтуванні науково-методичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму формування та управління функціонуванням бізнес-інтегрованих структур східних регіонів в умовах нестабільності національної економіки. Основні наукові результати, які характеризують новизну дослідження, є такими:

удосконалено концептуальний підхід до формування кластерного утворення як специфічного типу партнерства підприємницьких структур, наукових, банківських, фінансових, інвестиційних установ, закладів вищої освіти, інституцій транспортної та інноваційної інфраструктури, органів регіонального і місцевого самоврядування на засадах циркулярної економіки, застосування методології розроблення стратегії смарт-спеціалізації, впровадження цифрових технологій і логістичних концепцій, використання сучасних фінансових інструментів (венчурного інвестування, краудсорсингу, державно-приватного партнерства шляхом залучення приватних інвестицій, коштів кредитних установ, пенсійних фондів, іноземних інвестиційних ресурсів, грантів міжнародних фінансових організацій);

запропоновано організаційно-економічний механізм забезпечення регіонального розвитку на основі створення бізнес-інтегрованих структур (кластерів) у східних регіонах, що забезпечує системну мотивовану взаємодію всіх ключових учасників процесу соціально-економічного розвитку регіонів, збільшення кількості нових і збереження існуючих робочих місць, зростання обсягів інвестиційних ресурсів, розширення податкової бази.

За результатами дослідження сформульовано такі висновки.

Обґрунтовано, що для активізації процесів модернізації національної економіки необхідно посилити конкурентні позиції фінансово-економічних суб'єктів на регіональному ринку за рахунок включення фінансових структур (банків, страхових компаній, недержавних пенсійних фондів) у кластери. На підставі цих узагальнень виконано оцінку перспектив кластеризації у східних регіонах як невід'ємної складової національної економіки України. Доведено, що відмітна риса кластерної форми об'єднання полягає в такому: на відміну від територіально-виробничого комплексу, в основу кластера покладено ринковий механізм і самоініціативу учасників, які об'єднуються для підвищення рівня конкурентоспроможності. Виокремлено специфічні

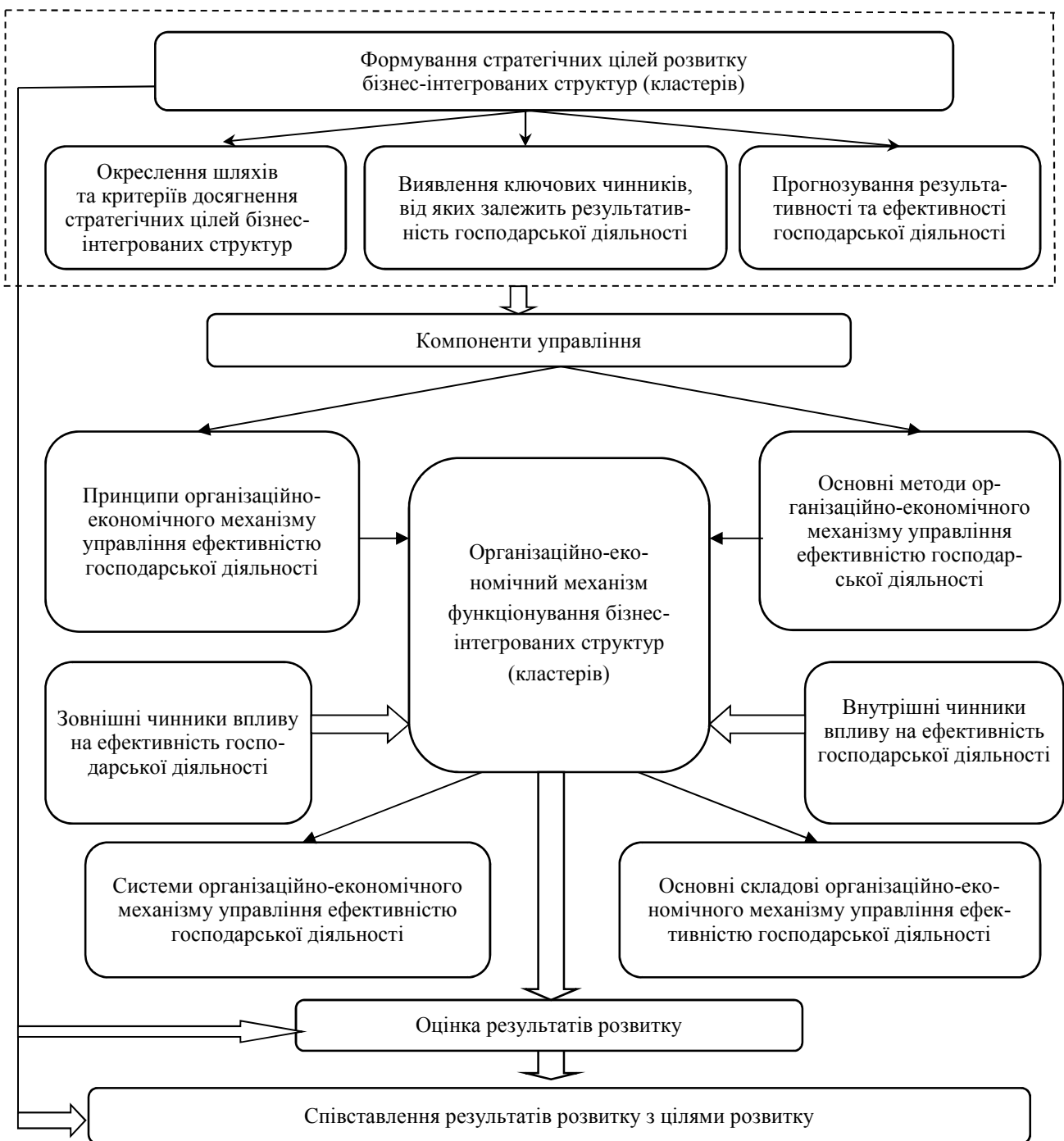

Рис. 4. Організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів)

Джерело: запропоновано авторами.

особливості формування бізнес-інтегрованих структур та їх функціонування в економічній системі України.

З урахуванням міжнародного досвіду визначено інституційні умови створення бізнес-інтегрованих структур (кластерів): відповідні можливості на території, диверсифікована структура національного господарства, наявність суміжних і взаємозалежних виробництв, науковий і кадровий потенціал; інтерес до об'єднання у потенційних учасників, по-

силений матеріальною, моральною та владною мотивацією, наслідки формування кластерів для регіональної економіки тощо. Встановлено, що засади логістичного управління є системою науково обґрунтованих принципів управління фінансово-економічною та виробничо-збутовою діяльністю промислових підприємств регіону в сучасних умовах.

На підставі аналізу динаміки показників економічного розвитку Донецької та Луганської областей виявлено сукупність бар'єрів, які умовно розподі-

Рис. 5. Алгоритм реалізації організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів)

Джерело: запропоновано авторами.

лено за такими групами: політичні, нормативно-правові, інноваційні, інвестиційні, інформаційні, екологічні, інфраструктурні, логістичні. Здійснено прогноз оцінку показників, що характеризують економічний розвиток регіонів, із використанням економіко-математичного інструментарію, і на цій основі виявлено тенденції їх подальшого функціонування. На основі узагальнення стратегій регіонального розвитку Донецької та Луганської областей виявлено їх недоліки в частині створення кластерних структур.

З урахуванням значного потенціалу впливу кластерів на економіку регіону доведено необхідність розроблення економетричної моделі, яка оцінюватиме результативність функціонування кластерного утворення. Обґрунтування системи фінансово-економічних відносин, що виникають у процесі управління розвитком і функціонування регіональної економіки на основі формування кластерів, дозволило визначити безпосередній взаємозв'язок між кластеризацією регіональної економіки та посиленням конкурентних позицій фінансово-економіч-

них суб'єктів на регіональному ринку, що є додатковим джерелом кредитування регіональної економіки та сприяє зростанню фінансових показників національної економіки.

Запропоновано комплексний підхід до оцінювання ефективності кластерних утворень, який базується на збалансованій системі показників, що використовуються на рівні держави, регіону, конкретного підприємства. Це створює відповідні умови розроблення та схвалення державних і регіональних програм соціально-економічного розвитку України, а також правові засади формування кластерних об'єднань.

З метою трансформації регіональної інноваційної екосистеми Донецької та Луганської областей обґрунтовано концептуальний підхід до формування кластерного утворення як елемента інноваційної інфраструктури на засадах смарт-спеціалізації. Доведено, що ця структура має існувати у формі партнерства підприємницьких структур, наукових установ, закладів вищої освіти, інституцій транспортної та інноваційної інфраструктури, органів ре-

гіонального і місцевого самоврядування. Встановлено, що кластерні утворення доцільно створювати для активізації розвитку машинобудівної та керамічної промисловості, а також модернізації транспортної інфраструктури. Запропоновано структурну схему взаємодії кластера та інноваційної екосистеми для досягнення стратегічної мети «Інноваційний розвиток регіону на основі смарт-спеціалізації» у рамках реалізації стратегічних документів на період до 2027 року.

Розроблено організаційно-економічний механізм регулювання регіонального розвитку на основі створення бізнес-інтегрованих структур (кластерів) окремих регіонів. Виявлено, що головною особливістю даного механізму є встановлення системної мотивованої взаємодії між усіма учасниками об'єднання в рамках регіональної економіки, спрямованої на реалізацію спільної мети функціонування, яка полягає у підвищенні ефективності управління розвитком промислових регіонів України та рівня їх конкурентоспроможності. Доведено, що розроблення та впровадження у практику запропонованого алгоритму реалізації організаційно-економічного механізму функціонування бізнес-інтегрованих структур (кластерів) дозволить створити належні умови для зростання обсягів та підвищення якості надання комплексу транспортних послуг, активізації інноваційного розвитку, а також реалізувати якісно нову регіональну модель збалансованого сталого розвитку, яка відповідатиме сучасним вимогам господарювання.

Література

1. Benner M. Smart specialization and cluster emergence: Elements of evolutionary regional policies. *The Life Cycle of Clusters: A Policy Perspective* / Edited by D. Fornahl, R. Hassink. UK: Edward Elgar Publishing, 2017. P. 151-172.
2. Delgado M., Porter M., Stern S. Clusters and Entrepreneurship. *Journal of Economic Geography*. 2010. Vol. 10. No. 4. P. 495-518.
3. Devlin G., Bleackley M. Strategic Alliances Guidelines for success. *Long Range Planning*. 1988. Vol. 21. No. 5. P. 18-23.
4. Dussauge P., Garrette B., Mitchell W. Learning from competing partners: Outcomes and durations of scale and link alliances in Europe, North America and Asia. *Strategic Management Journal*. 2000. Vol. 21. No. 2. P. 99-103.
5. Enright M. J. Why Clusters are the Way to Win the Game? *World link*. 1992. № 5. July – August. P. 24-25.
6. Feser E.J. Old and New Theories of Industry Clusters. London: SelectedWorks, 1998. 28 p.
7. Fornahl D., Grashof N. The Globalization of Regional Clusters. Between Localization and Internationalization. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2021. 240 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.4337/9781839102486>.
8. Frankowska M. Klastry logistyczne jako ogniwa globalnych lancuchow dostaw. *Logistyka*. 2015. No. 3. S. 5633-5637.
9. Hassink R. Strategic cluster coupling. *The Globalization of Regional Clusters. Between Localization and Internationalization* / Edited by D. Fornahl, N. Grashof. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing, 2021. P. 15-32.
10. Kowalski A. M. Towards an Asian Model of Clusters and Cluster Policy: The Super Cluster Strategy. *Journal of Competitiveness*. 2020. No 12(4). P. 74-90. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2020.04.05>.
11. Kruczek M., Zebrucki Z. Koncepcja klastrów logistycznych. *Zeszyty naukowe Politechniki Slaskiej. Seria: Organizacja i zarzadzanie*. 2014. No. 70. S. 229-241.
12. Morgulis-Yakushev S., Sölvell Ö. Enhancing dynamism in clusters: A model for evaluating cluster organizations' bridge-building activities across cluster gaps. *Competitiveness Review*. 2017. Vol. 27. No. 2. P. 98-112. DOI: <https://doi.org/10.1108/CR-02-2016-0015>.
13. Porter M. E. *Competitive advantage*. New York: Free press; London: Collier Macmillan, 1985. 592 p.
14. Porter M. E. Clusters and New Economics of Competition. *Harvard Business Review*. 1998. November – December. P. 77-90.
15. Swann G. M. P., Preveser M. A. Comparison of the Dynamics of Industrial Clustering in Computing and Biotechnology. *Research Policy*. 1996. Vol. 25. No. 7. P. 1139-1157.
16. Szuster M. Rola klastrów we wspieraniu innowacyjnosci [The role of clusters in innovation supporting]. *Ekonomiczne Problemy Usług*. 2012. No. 94. S. 311-325.
17. Zrobek J. Marketing w klastrach logistycznych. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica*. 2011. Nr. 251. S. 5-16.
18. Voynarenko M. P. Clusters in the Institutional Economics: monograph. Włocławek: ESFII, Poland, 2014. 335 p.

19. Voynarenko M. P. Clusters in the institutional economics: monograph. Schweinfurt, Germany: Time Realities Scientific Group UG (Haftungsbeschränkt), 2018. 276 p.
20. Васильківський Д. М., Войнаренко М. П., Нижник В. М. Кластерна політика як чинник підвищення ефективності функціонування соціально-економічних систем. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 1. С. 25-30.
21. Ганущак-Єфіменко Л.М. Побудова кластерної моделі управління інноваційним розвитком підприємства в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 10(172). С. 106-116.
22. Гріднев М. А. Характерні риси кластероутворення в регіонах України. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. № 14. С. 588-596.
23. Грудницька С. М., Нестиренко Л. А. Правові основи кластерної самоорганізації і саморегулювання енергопростору. *Форум Права*. 2018. № 53(5). С. 13-27. <http://doi.org/10.5281/zenodo.2527932>.
24. Дерун А. М. Активізація розвитку великого підприємництва та кластерів в Україні. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер.: Економіка*. 2017. № 5(33). С. 26-31.
25. Дмуховскі Р. Поняття логістичних кластерів та ефективності економічних підприємств. *Журнал європейської економіки*. 2019. Т. 18. № 3(70). С. 296-306. <https://doi.org/10.35774/jec2019.03.351>.
26. Теорія і практика кластеризації економіки: монографія / за наук. та заг. ред. М. П. Войнаренка, В. І. Дубницького. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. 336 с.
27. Загорський В. С., Кизим М. О., Хаустова В. Є. Кластеризація економік країн світу й України: досвід і проблеми. *Проблеми економіки*. 2010. № 1. С. 3-7.
28. Кизим О. М. Промислова політика та кластеризація економіки України: монографія. Харків: Інжек, 2011, 304 с.
29. Ільчук В. П., Хоменко І. О., Лисенко І. В. Кластерна стратегія економіки регіону: монографія. Чернігів: ЧДТУ, 2013. 367 с.
30. Кирилов Ю. Є. Кластери як інструмент підвищення конкурентоспроможності національної економіки в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2013. № 12. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2608> (дата звернення: 17.06.2021).
31. Ляшенко В. І., Котов Є. В. Україна ХХІ: неоіндустріальна держава або «крах проекту»? монографія / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; Полтавський ун-т економіки і торгівлі. Київ, 2015. 196 с.
32. Формування територіальних кластерів як інструменту регіонального розвитку: наук. розробка / В. В. Мамонова, Ю. О. Куц, О. М. Макаренко та ін. Київ: НАДУ, 2013. 36 с.
33. Репп Г. І. Аналіз кластерного розвитку регіонів України станом на 2018 рік. *Вісник Національної академії державного управління. Сер.: Державне управління*. 2018. № 3(90). С. 85-90.
34. Ринейська Л. С. Кластери у сучасній глобальній економіці. *Ефективна економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4971> (дата звернення 21.06.2021).
35. Соколенко С. І. Производственные системы глобализации. Сети. Альянсы. Партнерства. Кластеры. Украинский контекст. Київ: Логос, 2002. 646 с.
36. Соколенко С. І. Кластери в глобальній економіці: монографія. Київ: Логос, 2004. 848 с.
37. Фостолович В. А. Кластери як ефективна модель сучасного бізнесу. *Ефективна економіка*. 2019. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.13> (дата звернення: 07.07.2021).
38. Шевцова Г. З., Швець Н. В. Кластеризація хімічної промисловості: європейський досвід та уроки для України. *Вісник економічної науки України*. 2017. № 2(33). С. 103-109.
39. Шевцова Г. З., Швець Н. В. Потенціал хімічного комплексу Луганської області: сучасний стан та перспективи структурної модернізації. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 1. С. 4-15. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1\(55\)-4-15](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1(55)-4-15).
40. Андрушків Б. М. Вплив економічного потенціалу регіону на розвиток кластерних об'єднань підприємств. *Економічний простір: зб. наук. пр. Дніпро: ПДАБА*, 2013. Вип. № 79. С. 46-54.
41. Дятлова В. В., Петрик І. В. Інноваційний потенціал економіки: методичний підхід до оцінки та групування регіонів. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2018. № 1(100). С. 106-112.
42. Diatlova V., Petruk I. Sustainable development: methodical approaches and key indicators of assessment. *Детермінанти сталого розвитку економіки: монографія; під заг. ред. В. В. Храпкіної, В. А. Устименка*. Київ: Інтерсервіс, 2019. С. 160-170.
43. Маслак О. О. Системи кластеризації національної економіки: формування розвитку та державне управління: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 317 с.
44. Мельник М. І. Аналіз розвитку ІТ-кластерів та їх впливу на соціально-економічну динаміку. Стратегічні пріоритети та інструменти стимулювання розвитку ІТ-кластерів у формуванні інноваційної екосистеми країни. *Просторові форми організації бізнесу в Україні: тенденції, перспективи та механізми розвитку: наук. доповідь / НАН України; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред. М. І. Мельник*. Львів, 2018. 107 с.
45. Мельникова М. В. Производственно-хозяйственные комплексы в экономике Украины: монография. Донецк: Ноулидж, 2010. 260 с.
46. Мельникова М. В. Развитие методов эффективного управления организацией потенциалом производственно-хозяйственных комплексов. *Ефективна економіка*. 2010. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=265>.
47. Панкова Л. І., Потапенко Т. П. Формування кластерних моделей національних економік на засадах стимулювання регіонального розвитку. *Економіка і організація управління*. 2018. № 2(30). С. 47-56.
48. Парсяк В. Н., Жукова Е. Ю. Економіко-правові обриси кластера суднобудівних підприємств Миколаївщини. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 52. Ч. 2. С. 73-80.
49. Петухова О. М. Кластеризація як можливість реалізації інноваційних стратегій: монографія. Київ: НУХТ, 2012. 263 с.
50. Присяжнюк А. Ю. Інституційний розвиток економічної системи в контексті кластеризації. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 5. С. 14-21.
51. Продіус Ю. І., Ткаченко А. М. Кластерна форма організації підприємств як головний напрямок регіонального розвитку. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 1(6). С. 136-141. URL: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html>.

52. Прохорова В. В., Колещук О. Я. Інноваційні кластери як організаційно-економічна основа забезпечення стратегічного управління машинобудівними підприємствами. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Вип. 6(74). Ч. 1. С. 115-124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-40>.
53. Самборський О. В., Гласов П. В. Сучасна кластерна політика України: проблеми та перспективи. *Агросвіт*. 2021. № 11. С. 57-64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.57>.
54. Самійленко Г. М. Кластерні структури регіонів України: теоретичні аспекти, проблеми та перспективи практичного впровадження. *Проблеми та перспективи економіки та управління*. 2019. № 1. С. 155-165. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-155-165](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-155-165).
55. Солоха Д., Беякова О. Інноваційні засади формування кластерної моделі регіонального розвитку національної економіки України. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2018. № 31(20). Т. 1. С. 11-15.
56. Фінагіна О. В., Бойко А. І., Плаксюк О. О. Теоретичні засади кластерної економіки: питання балансування та гармонізації економічних інтересів. *Трансформаційні перетворення економічних систем: виклики сучасності*: монографія / за заг. ред. Н. В. Прямухіної. Київ: Кондор-Видавництво, 2017. С. 201-213.
57. Федоренко В. Г., Гойко А. Ф., Джабейло В. Б. Кластери – системний інструмент підвищення конкурентоспроможності економіки. *Економіка і держава*. 2017. № 9. С. 6-9.
58. Хміль Ф. І. Кластерний аналіз як основа об'єктивної стратифікації підприємств. *Економіка України*. 2016. №4. С. 29-33.
59. Вишневський В. П., Збаразька Л. О., Заніздря М. Ю., Чекіна В. Д., Половян О. В., Щетілова Т. В., Веткін А. С., Єрфорт І. Ю. та ін. Національна модель неіндустріального розвитку України: монографія / за заг. ред. В. П. Вишневського. Київ: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2016. 518 с.
60. Промисловість України 2014-2016: невикористані можливості, шляхи відновлення, модернізації та сучасної розбудови: наук. доповідь / О. Амоша, І. Булеєв, Ю. Залознова (редкол.); НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2017. 554 с.
61. Залознова Ю. С. Економічні та соціальні проблеми розвитку промисловості: монографія. Київ: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2017. 288 с.
62. Модернізація економіки промислових регіонів України в умовах децентралізації управління: монографія / О. Амоша, Ю. Харазішвілі, В. Ляшенко, Ю. Залознова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 300 с.
63. Amosha O., Lyakh O., Soldak M., Cherevatskyi D. Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*. 2018. № 17 (3). P. 305-332.
64. Soldak M., Shamileva L. Factors of the industrial regions' development: opportunities for modernization on an innovative basis. *Економіка промисловості*. 2018. № 1. С. 21-43. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2018.01.021>.
65. Ляшенко В. І., Солдак М. О. Модернізація промисловості регіонів в контексті територіальної та функціональної децентралізації. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2. С. 120-129.
66. Амоша О. І., Шевцова Г. З., Швец Н. В. Передумови смарт-спеціалізації Донецько-Придніпровського макрорегіону на основі розвитку хімічного виробництва. *Економіка промисловості*. 2019. № 3(87). С. 5-33. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2019.03.005>.
67. Підоричева І. Ю., Ляшенко В. І. Інноваційні перспективи староосвоєних територій: іноземний досвід та можливості його використання в Україні. *Інноваційне промислове підприємство у формуванні сталого розвитку*: монографія / ред. кол. О.І. Амоша, Х. Джвігол, Р. Мішкєвіч; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. С. 118-147.
68. Україна в європейському науково-освітньому та інноваційному просторі: концепція адаптації та інтеграції в умовах Угоди про асоціації з Європейським Союзом: монографія [до 100-річчя НАН України] / С. В. Іванов, В. І. Ляшенко, І. Ю. Підоричева, А. В. Кучеров, М. О. Солдак, П. В. Тесновський; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ, 2018. 331 с.
69. Lyashenko V., Pidorycheva I. The formation of interstate and cross-border scientific-educational and innovative spaces between Ukraine and the European Union member states in the digital economy. *Virtual Economics*. 2019. Vol. 2. № 2. P. 48-60. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.02\(3\)](https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.02(3)).
70. Pidorycheva I., Shevtsova H., Antonyuk V., Shvets N., Pchelynska H. A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. Vol. 9. №. 3. P. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
71. Підоричева І. Ю., Осадча Н. В. Перспективи спрощення законодавства з питань формування та розвитку в Україні паркових утворень. *Віче*. 2015. №. 18. С. 21-26.
72. Ляшенко В. І., Підоричева І. Ю., Петрова І. П. «Інноваційний ліфт» як інструмент стимулювання нових видів діяльності в малому бізнесі Донбасу. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 3 (49). С. 11-24.
73. Ляшенко В. І., Трушкіна Н. В. Інституційні засади створення та функціонування індустріальних парків на рівні територіальних громад в умовах децентралізації та смарт-спеціалізації. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання*: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті; редкол.: О.О. Хандій (голов. ред.), В.І. Ляшенко (відп. ред.), В.Є. Куриляк та ін. Київ, 2020. С. 32-67. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2020.32-67>.
74. Інноваційне Придніпров'я: гра на випередження: монографія / О. І. Амоша, Ю. С. Залознова, С. В. Іванов, В. І. Ляшенко, І. Ю. Підоричева та ін.; за заг. ред. В.І. Ляшенка (заг. ред.) / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ: Дніпро, 2021. 286 с.
75. Булеєв І. П., Брюховецька Н. Ю. Шляхи відновлення економіки України та Донбасу. *Економічний вісник Донбасу*. 2015. № 1. С. 4-11.
76. Харазішвілі Ю. М., Ляшенко В. І., Шамілева Л. Л., Жихарева Ю. І. Модернізація економіки Донецької області: стратегічні сценарії реалізації з позицій сталого розвитку до 2020 року: наук. доповідь. Київ: Ін-т економіки пром-сті НАН України, 2016. 119 с.
77. Ivanov S., Dzwigol H., Trushkina N. Proposals for the Formation of a Transport and Logistics Cluster as an Institution of Regional Development (on the Example of Donetsk Economic Region). *Economic Herald of the Donbas*. 2019. No. 4(58). P. 51-60. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4\(58\)-51-60](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4(58)-51-60).

78. Амоша О. І., Залознова Ю. С., Новікова О. Ф., Брюховецька Н. Ю., Булеєв І. П., Ляшенко В. І. та ін. Пропозиції та зауваження до проекту Концепції економічного розвитку Донецької та Луганської областей. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1(63). С. 186-196. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-186-196](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-186-196).
79. European observatory for clusters and industrial change. Summary Report on lessons learnt from fostering modern Cluster Policy in regions in industrial transition. Brussels: European Commission, 2019. 28 p.
80. Національна програма кластерного розвитку до 2027 року. Концепція. Орієнтири розвитку. Рекомендації / О. Юрчак та ін. Київ: АППАУ, Платформа Industry4Ukraine, 2020. 76 с.
81. Kwilinski A., Trushkina N. Logistics cluster as an institution of regional development in the context of economic modernization. *Science and practice*. 2019. June 28. Thessaloniki, Greece: Midas S.A. P. 55-59.
82. Ivanov S., Dzwigol H., Trushkina N. Proposals for the Formation of a Transport and Logistics Cluster as an Institution of Regional Development (on the Example of Donetsk Economic Region). *Economic Herald of the Donbas*. 2019. No. 4(58). P. 51-60. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4\(58\)-51-60](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4(58)-51-60).
83. Шипоша В. А. Зарубіжний досвід функціонування кластерних утворень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Сер.: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24. Ч. 3. С. 148-151.
84. Шипоша В. А. Формування кластерних структур в якості засобів активізації інвестиційної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка*. 2020. Т. 25. Вип. 2(81). С. 185-188. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-81-30>.
85. Shiposha V. The role of clusters in modern global economy. *Three Seas Economic Journal*. 2020. Vol. 1. № 2. P. 67-70. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2020-2-11>.
86. Иванов С. В., Ляшенко В. І., Трушкіна Н. В. Правові аспекти створення транспортно-логістичних кластерів в регіонах України. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung: Collective monograph / Akademie der Wirtschaftswissenschaften der Ukraine*. Nüremberg: Verlag SWG imex GmbH, 2020. S. 661-668.
87. Пушак Г. І., Трушкіна Н. В. Обґрунтування доцільності створення транспортно-логістичного кластеру в Карпатському економічному районі. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1(63). С. 61-77. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-61-77](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-61-77).
88. Liashenko V., Ivanov S., Trushkina N. A Conceptual Approach to Forming a Transport and Logistics Cluster as a Component of the Region's Innovative Infrastructure (on the Example of Prydniprovsky Economic Region of Ukraine). *Virtual Economics*. 2021. Vol. 4. No. 1. P. 19-53. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01\(2\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01(2)).
89. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic District "Podillya"). *Journal of European Economy*. 2021. Vol. 20. No. 1. P. 127-145. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>.
90. Ляшенко В. І., Осадча Н. В., Трушкіна Н. В. Можливі організаційно-правові форми транспортно-логістичного кластеру в Причорноморському економічному районі. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Вип. 67. С. 60-70. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.67-10>.

References

- Benner, M. (2017). Smart specialization and cluster emergence: Elements of evolutionary regional policies. *The Life Cycle of Clusters: A Policy Perspective* / Edited by D. Fornahl, R. Hassink. (pp. 151-172). UK, Edward Elgar Publishing.
- Delgado, M., Porter, M., Stem, S. (2010). Clusters and Entrepreneurship. *Journal of Economic Geography*, Vol. 10, No. 4, pp. 495-518.
- Devlin, G., Bleackley, M. (1988). Strategic Alliances Guidelines for success. *Long Range Planning*, Vol. 21, No. 5, pp. 18-23. DOI: [http://dx.doi.org/10.1016/0024-6301\(88\)90101-X](http://dx.doi.org/10.1016/0024-6301(88)90101-X).
- Dussauge, P., Garrette, B., Mitchell, W. (2000). Learning from competing partners: Outcomes and durations of scale and link alliances in Europe, North America and Asia. *Strategic Management Journal*, Vol. 21, No. 2, pp. 99-103.
- Enright, M. J. (1992). Why Clusters are the Way to Win the Game? *World link*, 5, July – August, pp. 24-25. DOI: <http://doi.org/10.12691/ijefm-3-1-2>.
- Feser, E. J. (1998). Old and New Theories of Industry Clusters. London, Selected Works. 28 p.
- Fornahl, D., Grashof, N. (2021). The Globalization of Regional Clusters. Between Localization and Internationalization. Cheltenham, UK, Edward Elgar Publishing. 240 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.4337/9781839102486>.
- Frankowska, M. (2015). Klastry logistyczne jako ogniwa globalnych lancuchow dostaw [Logistics clusters as a link of global supply chains]. *Logistyka*, No. 3, pp. 5633-5637 [in Polish].
- Hassink, R. (2021). Strategic cluster coupling. *The Globalization of Regional Clusters. Between Localization and Internationalization* / Edited by D. Fornahl, N. Grashof. (pp. 15-32). Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Kowalski, A. M. (2020). Towards an Asian Model of Clusters and Cluster Policy: The Super Cluster Strategy. *Journal of Competitiveness*, No 12(4), pp. 74-90. DOI: <https://doi.org/10.7441/joc.2020.04.05>.
- Kruczek, M., Zebrucki, Z. (2014). Koncepcja klastrow logistycznych [The concept of logistics clusters]. *Zeszyty naukowe Politechniki Slaskiej. Seria: Organizacja i zarzadzanie*, No. 70, pp. 229-241 [in Polish].
- Morgulis-Yakushev, S., Sölvell, Ö. (2017). Enhancing dynamism in clusters: A model for evaluating cluster organizations' bridge-building activities across cluster gaps. *Competitiveness Review*, Vol. 27, No. 2, pp. 98-112. DOI: <https://doi.org/10.1108/CR-02-2016-0015>.
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage*. New York, Free press; London: Collier Macmillan. 592 p.
- Porter, M. E. (1998). Clusters and New Economics of Competition. *Harvard Business Review*, November – December, pp. 77-90.
- Swann, G. M. P., Preveser, M. A. (1996). Comparison of the Dynamics of Industrial Clustering in Computing and Biotechnology. *Research Policy*, Vol. 25, No. 7, pp. 1139-1157.
- Szuster, M. (2012). Rola klastrow we wspieraniu innowacyjnosci [The role of clusters in innovation supporting]. *Ekonomiczne Problemy Usług*, No. 94, pp. 311-325 [in Polish].

17. Zrobek, J. (2011). Marketing w klastrach logistycznych [Marketing in logistics clusters]. *Acta Universitatis Lodziensis. Folia Oeconomica*, No. 251, pp. 5-16 [in Polish].
18. Voynarenko, M. P. (2014). Clusters in the Institutional Economics: monograph. Włocławek, ESFII, Poland. 335 p.
19. Voynarenko, M. P. (2018). Clusters in the institutional economics: monograph. Schweinfurt, Germany, Time Realities Scientific Group UG (Haftungsbeschränkt). 276 p.
20. Vasylykivskiy, D. M., Voynarenko, M. P., Nyzhnyk, V. M. (2017). Klasterna polityka yak chynnyk pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia sotsialno-ekonomichnykh system [Cluster Policy as a Factor in Increasing the Efficiency of Social and Economic Systems]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 1, pp. 25-30 [in Ukrainian].
21. Hanushchak-Yefimenko, L. M. (2015). Pobudova klasternoї modeli upravlinnia innovatsiynym rozvytkom pidpriemnytstva v Ukraini [Construction of a cluster model of management of innovative development of entrepreneurship in Ukraine]. *Aktualni problemy ekonomiky – Current economic problems*, 10(172), pp. 106-116 [in Ukrainian].
22. Hridniev, M. A. (2018). Kharakterni rysy klasterozvorenna v rehionakh Ukrainy [Characteristic features of cluster formation in the regions of Ukraine]. *Ekonomika i suspilstvo – Economy and society*, Issue 14, pp. 588-596 [in Ukrainian].
23. Hrudnytska, S. M., Nestyrenko, L. A. (2018). Pravovi osnovy klasternoї samoorhanizatsii i samorehuliuвання enerhoprostoru [Legal bases of cluster self-organization and self-regulation of energy space]. *Forum Prava – Forum Law*, 53(5), pp. 13-27 [in Ukrainian]. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2527932> [in Ukrainian].
24. Derun, A. M. (2017). Aktyvizatsiia rozvytku velykoho pidpriemnytstva ta klasteryv v Ukraini [Activation of development of large business and clusters in Ukraine]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Ser.: Ekonomika – Scientific notes of the National University "Ostroh Academy". Ser.: Economics*, 5(33), pp. 26-31 [in Ukrainian].
25. Dmukhovskiy, R. (2019). Poniattia lohystychnykh klasteryv ta efektyvnosti ekonomichnykh pidpriemstv [The concept of logistics clusters and efficiency of economic enterprises.]. *Zhurnal yevropeiskoi ekonomiky – Journal of European Economy*, Vol. 18, No. 3(70), pp. 296-306. DOI: <https://doi.org/10.35774/jec2019.03.351> [in Ukrainian].
26. Voynarenko, M. P., Dubnytskyi, V. I. (2019). Teoriia i praktyka klasteryzatsii ekonomiky [Theory and practice of clustering of the economy]. Kamianets-Podilskyi, Aksioma. 336 p. [in Ukrainian].
27. Zahorskyi, V. S., Kyzym, M. O., Khaustova, V. Ye. (2010). Klasteryzatsiia ekonomik krain svitu y Ukrainy: dosvid i problemy [Clustering of economies of the world and Ukraine: experience and problems]. *Problemy ekonomiky – Problems of the economy*, 2010, 1, pp. 3-7 [in Ukrainian].
28. Kyzym, O. M. (2011). Promyslova polityka ta klasteryzatsiia ekonomiky Ukrainy [Industrial policy and clustering of Ukraine's economy]. Kharkiv, Inzhak [in Ukrainian].
29. Ilchuk, V. P., Khomenko, I. O., Lysenko, I. V. (2013). Klasterna stratehiia ekonomiky rehionu [Cluster strategy of the region's economy]. Chernihiv, ChSTU. 367 p. [in Ukrainian].
30. Kyrylov, Yu. Ye. (2013). Klastery yak instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti natsionalnoi ekonomiky v umovakh hlobalizatsii [Clusters as a tool to increase the competitiveness of the national economy in the context of globalization]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 12. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2608> (last accessed 17.06.2021) [in Ukrainian].
31. Liashenko, V. I., Kotov, Ye. V. (2015). Ukraina XXI: neoindustrialna derzhava abo «krakh proektu»? [Ukraine XXI: neo-industrial state or "collapse of the project"?]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine; Poltava University of Economics and Trade. 196 p. [in Ukrainian].
32. Mamonova, V. V., Kuts, Yu. O., Makarenko, O. M. et al. (2013). Formuvannia terytorialnykh klasteryv yak instrumentu rehionalnoho rozvytku [Formation of territorial clusters as a tool of regional development]. Kyiv, NAPA [in Ukrainian].
33. Repp, H. I. (2018). Analiz klasternoho rozvytku rehioniv Ukrainy stanom na 2018 rik [Analysis of cluster development of the regions of Ukraine as of 2018]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnogo upravlinnia. Ser.: Derzhavne upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration. Ser.: Public Administration*, 3(90), pp. 85-90 [in Ukrainian].
34. Ryneiska, L. S. (2016). Klastery u suchasni hlobalni ekonomitsi [Clusters in the modern global economy]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 5. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4971> (last accessed 21.06.2021) [in Ukrainian].
35. Sokolenko, S. I. (2002). Proizvodstvennyye sistemy globalizatsii. Seti. Al'yansy. Partnerstva. Klastery. Ukrainskiy kontekst [Production systems of globalization. Networks. Alliances. Partnerships. Clusters. Ukrainian context]. Kyiv, Logos. 646 p. [in Russian].
36. Sokolenko, S. I. (2004). Klastery v hlobalni ekonomitsi [Clusters in the global economy]. Kyiv, Lohos. 848 p. [in Ukrainian].
37. Fostolovych, V. A. (2019). Klastery yak efektyvna model suchasnoho biznesu [Clusters as an effective model of modern business]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.5.13> (last accessed: 07.07.2021) [in Ukrainian].
38. Shevtsova, H. Z., Shvets, N. V. (2017). Klasteryzatsiia khimichnoi promyslovosti: yevropeiskiy dosvid ta uroky dlia Ukrainy [Clustering of the chemical industry: European experience and lessons for Ukraine]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2(33), pp. 103-109 [in Ukrainian].
39. Shevtsova, H. Z., Shvets, N. V. (2019). Potentsial khimichnoho kompleksu Luhanskoi oblasti: suchasnyi stan ta perspektyvy strukturalnoї modernizatsii [Potential of the chemical complex of Luhansk region: current state and prospects structural modernization]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1, pp. 4-15. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1\(55\)-4-15](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-1(55)-4-15) [in Ukrainian].
40. Andrushkiv, B. M. (2013). Vplyv ekonomichnoho potentsialu rehionu na rozvytok klasternykh obiednan pidpriemstv [Influence of economic potential of the region on the development of cluster associations of enterprises]. *Ekonomichnyi prostir – Economic space*, Issue 79, pp. 46-54. Dnipro, PDABA [in Ukrainian].
41. Diatlova, V. V., Petryk, I. V. (2018). Innovatsiyni potentsial ekonomiky: metodychni pidkhid do otsinky ta hrupuvannia rehioniv [Innovative potential of economy: methodical approach to estimation and grouping of regions]. *Derzhava ta rehiony. Ser.: Ekonomika ta pidpriemnytstvo – State and regions. Ser.: Economics and Entrepreneurship*, 1(100), pp. 106-112 [in Ukrainian].
42. Diatlova, V., Petruk, I. (2019). Sustainable development: methodical approaches and key indicators of assessment. Determinanty staloho rozvytku ekonomiky [Determinants of sustainable economic development]. (pp. 160-170). Kyiv, Interservice.

43. Maslak, O. O. (2018). Systemy klasteryzatsii natsionalnoi ekonomiky: formuvannya rozvytok ta derzhavne upravlinnia [Systems of clustering of national economy: formation of development and public administration]. Lviv, Lviv Polytechnic Publishing House [in Ukrainian].
44. Melnyk, M. I. (2018). Analiz rozvytku IT-klasteriv ta yikh vplyvu na sotsialno-ekonomichnu dynamiku. Stratehichni priorityety ta instrumenty stymulivannya rozvytku IT-klasteriv u formuvanni innovatsiinoi ekosystemy krainy [Analysis of the development of IT clusters and their impact on socio-economic dynamics. Strategic priorities and tools to stimulate the development of IT clusters in the formation of the country's innovation ecosystem]. *Prostorovi formy orhanizatsii biznesu v Ukraini: tendentsii, perspektivy ta mekhanizmy rozvytku* [Spatial forms of business organization in Ukraine: trends, prospects and mechanisms of development]. Lviv, Institute of Regional Studies named after M. I. Dolishny of NAS of Ukraine. 107 p. [in Ukrainian].
45. Melnikova, M. V. (2010). Proizvodstvenno-khozyaystvennyye kompleksy v ekonomike Ukrainy [Industrial and economic complexes in the economy of Ukraine]. Donetsk, Noulidzh. 260 p. [in Russian].
46. Melnykova, M. V. (2010). Rozvytok metodiv efektyvnoho upravlinnia orhanizatsiynym potentsialom vyrobnycho-hospodarskykh kompleksiv [Development of methods of effective management of organizational potential of industrial and economic complexes]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 7. Retrieved from <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=265> [in Ukrainian].
47. Pankova, L. I., Potapenko, T. P. (2018). Formuvannya klasternykh modelei natsionalnykh ekonomik na zasadakh stymulivannya rehionalnoho rozvytku [Formation of cluster models of national economies on the basis of stimulating regional development]. *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia – Economics and organization of management*, 2(30), pp. 47-56 [in Ukrainian].
48. Parsiak, V. N., Zhukova, E. Yu. (2020). Ekonomiko-pravovi obrysy klastera sudnobudivnykh pidpryemstv Mykolaivshchyny [Economic and legal outlines of the cluster of shipbuilding enterprises of Mykolaiv region]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, Issue 52, Part 2, pp. 73-80 [in Ukrainian].
49. Pietukhova, O. M. (2012). Klasteryzatsiia yak mozhlyvist realizatsii innovatsiinykh stratehii [Clustering as a possibility of realization of innovative strategies]. Kyiv, NUFT [in Ukrainian].
50. Prysiazhniuk, A. Yu. (2014). Instytutsiinyi rozvytok ekonomichnoi systemy v konteksti klasteryzatsii [Institutional development of the economic system in the context of clustering]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho torhovelno-ekonomichnoho universytetu – Bulletin of Kyiv National University of Trade and Economics*, 5, pp. 14-21 [in Ukrainian].
51. Prodius, Yu. I., Tkachenko, A. M. (2013). Klasterna forma orhanizatsii pidpryemstv yak holovnyi napriamok rehionalnoho rozvytku [Cluster form of enterprise organization as the main direction of regional development]. *Ekonomika: realii chasu – Economy: the realities of time*, 1(6), pp. 136-141. Retrieved from <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n1.html> [in Ukrainian].
52. Prokhorova, V. V., Koleshchuk, O. Ya. (2019). Innovatsiini klasteri yak orhanizatsiino-ekonomichna osnova zabezpechennia stratehichnoho upravlinnia mashynobudivnykh pidpryemstvamy [Innovative clusters as an organizational and economic basis for providing strategic management of machine-building enterprises]. *Problemy systemnoho pidkhodu v ekonomitsi – Problems of system approach in economy*, Issue 6(74), Part 1, pp. 115-124. DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2019-6-40> [in Ukrainian].
53. Samborskyi, O. V., Hlasov, P. V. (2021). Suchasna klasterna polityka Ukrainy: problemy ta perspektivy [Modern cluster policy of Ukraine: problems and prospects]. *Agrosvit*, 11, pp. 57-64. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.11.57> [in Ukrainian].
54. Samiilenko, H. M. (2019). Klasterni struktury rehioniv Ukrainy: teoretychni aspekty, problemy ta perspektivy praktychnoho vprovadzhennia [Cluster structures of regions of Ukraine: theoretical aspects, problems and prospects of practical implementation]. *Problemy ta perspektivy ekonomiky ta upravlinnia – Problems and prospects of economics and management*, 1, pp. 155-165. DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1\(17\)-155-165](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2019-1(17)-155-165) [in Ukrainian].
55. Solokha, D., Bieliakova, O. (2018). Innovatsiini zasady formuvannya klasternoi modeli rehionalnoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky Ukrainy [Innovative bases of formation of cluster model of regional development of national economy of Ukraine]. *Sotsialno-ekonomichnyi rozvytok rehioniv v konteksti mizhnarodnoi intehtatsii – Socio-economic development of regions in the context of international integration*, 31(20), Vol. 1, pp. 11-15 [in Ukrainian].
56. Finahina, O. V., Boiko, A. I., Plaksiuk, O. O. (2017). Teoretychni zasady klasternoi ekonomiky: pytannia balansuvannya ta harmonizatsii ekonomichnykh interesiv [Theoretical principles of cluster economy: issues of balancing and harmonization of economic interests]. *Transformatsiini peretvorennya ekonomichnykh system: vykyky suchasnosti [Transformational transformations of economic systems: challenges of the present]*. (pp. 201-213). Kyiv, Condor Publishing House [in Ukrainian].
57. Fedorenko, V. H., Hoiko, A. F., Dzhabeilo, V. B. (2017). Klasteri – systemnyi instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti ekonomiky [Clusters – a systemic tool to increase the competitiveness of the economy]. *Ekonomika i derzhava – Economy and state*, 9, pp. 6-9 [in Ukrainian].
58. Khmil, F. I. (2016). Klasternyi analiz yak osnova obiektyvnoi stratyfikatsii pidpryemstv [Cluster analysis as a basis for objective stratification of enterprises]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 4, pp. 29-33 [in Ukrainian].
59. Vyshnevskiy, V. P., Zbarazska, L. O., Zanizdra, M. Yu., Chekina, V. D., et al. (2016). Natsionalna model neoindustrialnoho rozvytku Ukrainy [National model of neo-industrial development of Ukraine]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 518 p. [in Ukrainian].
60. Amosha, O., Bulieiev, I., Zaloznova, Yu. (Eds.). (2017). Promyslovist Ukrainy 2014-2016: nevykorystani mozhlyvosti, shliakhy vidnovlennia, modernizatsii ta suchasnoi rozbudovy [Industry of Ukraine 2014-2016: untapped opportunities, ways of restoration, modernization and modern development]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 554 p. [in Ukrainian].
61. Zaloznova, Yu. S. (2017). Ekonomichni ta sotsialni problemy rozvytku promyslovosti [Economic and social problems of industrial development]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 288 p. [in Ukrainian].
62. Amosha, O., Kharazhivili, Yu., Liashenko, V., Zaloznova, Yu. et al. (2018). Modernizatsiia ekonomiky promyslovykh rehioniv Ukrainy v umovakh detsentralizatsii upravlinnia [Modernization of the economy of industrial regions of Ukraine in the conditions of decentralization of management]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 300 p. [in Ukrainian].
63. Amosha, O., Lyakh, O., Soldak, M., Cherevatskyi, D. (2018). Institutional determinants of implementation of the smart specialisation concept: Case for old industrial coal-mining regions in Ukraine. *Journal of European Economy*, 17 (3), pp. 305-332.
64. Soldak, M., Shamileva, L. (2018). Factors of the industrial regions' development: opportunities for modernization on an innovative basis. *Econ. promisl.*, 1, pp. 21-43. DOI: <https://doi.org/10.15407/econindustry2018.01.021>.

65. Liashenko, V. I., Soldak, M. O. (2018). Modernizatsiia promyslovosti rehioniv v konteksti terytorialnoi ta funktsionalnoi detsentralizatsii [Modernization of regional industry in the context of territorial and functional decentralization]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, 2, pp. 120-129 [in Ukrainian].
66. Amosha, O. I., Shevtsova, H. Z., Shvets, N. V. (2019). Peredumovy smart-spetsializatsii Donetsko-Prydniprovskoho makrorehionu na osnovi rozvytku khimichnoho vyrobnytstva [Preconditions of smart specialization of Donetsk-Prydniprovsky macroregion on the basis of development of chemical production]. *Econ. promisl.*, 3(87), pp. 5-33. DOI: <http://doi.org/10.15407/econindustry2019.03.005> [in Ukrainian].
67. Pidorycheva, I. Yu., Liashenko, V. I. (2018). Innovatsiini perspektyvy staroosvoienykh terytorii: inozemnyi dosvid ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v Ukraini [Innovative perspectives of old-developed territories: foreign experience and possibilities of its use in Ukraine.]. *Innovatsiine promyslove pidpriemstvo u formuvanni staloho rozvytku [Innovative industrial enterprise in the formation of sustainable development]*. (pp. 118-147). Kyiv, IIE of NAS of Ukraine [in Ukrainian].
68. Ivanov, S. V., Liashenko, V. I., Pidorycheva, I. Yu., Kucherov, A. V., Soldak, M. O., Tesnovskiy, P. V. (2018). Ukraina v yevropeiskomu naukovo-osvitnomu ta innovatsiinomu prostori: kontseptsiiia adaptatsii ta intehratsii v umovakh Uhody pro asotsiatsiiu z Yevropeiskym Soiuzom (do 100-rihchia NAN Ukrainy) [Ukraine in the European scientific-educational and innovation space: the concept of adaptation and integration in terms of the Association Agreement with the European Union (to the 100th anniversary of the NAS of Ukraine)]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 331 p. [in Ukrainian].
69. Lyashenko, V., Pidorycheva, I. (2019). The formation of interstate and cross-border scientific-educational and innovative spaces between Ukraine and the European Union member states in the digital economy. *Virtual Economics*, Vol. 2, No. 2, pp. 48-60. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.02\(3\)](https://doi.org/10.34021/ve.2019.02.02(3)).
70. Pidorycheva, I., Shevtsova, H., Antonyuk, V., Shvets, N., Pchelynska, H. (2020). A Conceptual Framework for Developing of Regional Innovation Ecosystems. *European Journal of Sustainable Development*, Vol. 9, No. 3, pp. 626-640. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n3p626>.
71. Pidorycheva, I. Yu., Osadcha, N. V. (2015). Perspektyvy sproshchennia zakonodavstva z pytan formuvannia ta rozvytku v Ukraini parkovykh utvoren [Prospects for simplification of legislation on the formation and development of park formations in Ukraine]. *Viche*, 18, pp. 21-26 [in Ukrainian].
72. Liashenko, V. I., Pidorycheva, I. Yu., Petrova, I. P. (2017). «Innovatsiinyi lift» yak instrument stymuliuвання novykh vydiv diialnosti v malomu biznesi Donbasu [“Innovative elevator” as a tool to stimulate new activities in small business in Donbass]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3 (49), pp. 11-24 [in Ukrainian].
73. Liashenko, V. I., Trushkina, N. V. (2020). Instyutsiini zasady stvorennia ta funktsionuvannia industrialnykh parkiv na rivni terytorialnykh hromad v umovakh detsentralizatsii ta smart-spetsializatsii [Institutional principles of creation and functioning of industrial parks at the level of territorial communities in the conditions of decentralization and smart specialization]. *Upravlinnia ekonomikoiu: teoriia ta praktyka. Chumachenkivski chytannia – Management of Economic: theory and practice. Chumachenko's annuals*, pp. 32-67. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine [in Ukrainian].
74. Amosha, O. I., Zaloznova, Yu. S., Ivanov, S. V., Liashenko, V. I., Pidorycheva, I. Yu. et al. (2021). Innovatsiine Prydniprov'ia: hra na vyperedzhennia [Innovative Prydniprov'ia: game for advancement]. Kyiv, Dnipro. 286 p. [in Ukrainian].
75. Bulieiev, I. P., Briukhovetska, N. Yu. (2015). Shliakhy vidnovlennia ekonomiky Ukrainy ta Donbasu [Ways of economic recovery of Ukraine and Donbass]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1, pp. 4-11 [in Ukrainian].
76. Kharazishvili, Yu. M., Liashenko, V. I., Shamileva, L. L., Zhykhareva, Yu. I. (2016). Modernizatsiia ekonomiky Donetskoï oblasti: stratehichni stsenarii realizatsii z pozytsii staloho rozvytku do 2020 roku [Modernization of economy of Donetsk region: strategic scenarios of realization from positions of sustainable development till 2020]. Kyiv, IIE of NAS of Ukraine. 119 p. [in Ukrainian].
77. Ivanov, S., Dzwigol, H., Trushkina, N. (2019). Proposals for the Formation of a Transport and Logistics Cluster as an Institution of Regional Development (on the Example of Donetsk Economic Region). *Economic Herald of the Donbas*, No. 4(58), pp. 51-60. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4\(58\)-51-60](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4(58)-51-60) [in Ukrainian].
78. Amosha, O. I., Zaloznova, Yu. S., Novikova, O. F., Briukhovetska, N. Yu., Bulieiev, I. P., Liashenko, V. I. et al. (2021). Propozytsii ta zauvazhennia do proiektu Kontseptsii ekonomichnoho rozvytku Donetskoï ta Luhanskoï oblasti [Suggestions and comments to the draft Concept of economic development of Donetsk and Luhansk regions]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1(63), pp. 186-196. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-186-196](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-186-196) [in Ukrainian].
79. European observatory for clusters and industrial change. Summary Report on lessons learnt from fostering modern Cluster Policy in regions in industrial transition. (2019). Brussels, European Commission. 28 p.
80. Yurchak, O. et al. (2020). Natsionalna prohrama klasternoho rozvytku do 2027 roku. Kontseptsiiia. Oriientyry rozvytku. Rekomendatsii [National program of cluster development until 2027. Concept. Landmarks of development. Recommendations]. Kyiv, APPAU, Platforma Industry4Ukraine. 76 p. [in Ukrainian].
81. Kwilinski, A., Trushkina, N. (2019). Logistics cluster as an institution of regional development in the context of economic modernization. *Science and practice*, June 28, pp. 55-59. Thessaloniki, Greece: Midas S.A.
82. Ivanov, S., Dzwigol, H., Trushkina, N. (2019). Proposals for the Formation of a Transport and Logistics Cluster as an Institution of Regional Development (on the Example of Donetsk Economic Region). *Economic Herald of the Donbas*, No. 4(58), pp. 51-60. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4\(58\)-51-60](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2019-4(58)-51-60).
83. Shyposha, V. A. Zarubizhnyi dosvid funktsionuvannia klasternykh utvoren [Foreign experience of cluster formations functioning]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Ser.: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Ser.: International economic relations and the world economy*, Issue 24, Part 3, pp. 148-151 [in Ukrainian].
84. Shyposha, V. A. (2020). Formuvannia klasternykh struktur v yakosti zasobiv aktyvizatsii investytsiinoï diialnosti [Formation of cluster structures as a means of activating investment activity]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Ser.: Ekonomika – Bulletin of Odessa National University. Ser.: Economics*, Vol. 25, Issue 2(81), pp. 185-188. DOI: <https://doi.org/10.32782/2304-0920/2-81-30> [in Ukrainian].
85. Shiposha, V. (2020). The role of clusters in modern global economy. *Three Seas Economic Journal*, Vol. 1, No. 2, pp. 67-70. DOI: <https://doi.org/10.30525/2661-5150/2020-2-11>.

86. Ivanov, S. V., Liashenko, V. I., Trushkina, N. V. (2020). Pravovi aspekty stvorennia transportno-lohistychnykh klasteriv v rehionakh Ukrainy [Legal aspects of creation of transport and logistics clusters in the regions of Ukraine]. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung*: Collective monograph. (pp. 661-668). Nüremberg, Verlag SWG imex GmbH [in Ukrainian].

87. Pushak, H. I., Trushkina, N. V. (2021). Obgruntuvannia dotsilnosti stvorennia transportno-lohistychnoho klasteru v Karpatskomu ekonomichnomu raioni [Substantiation of Expediency of Creation of Transport and Logistics Cluster in the Carpathian Economic Region]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1(63), pp. 61-77. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1\(63\)-61-77](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2021-1(63)-61-77) [in Ukrainian].

88. Liashenko, V., Ivanov, S., Trushkina, N. (2021). A Conceptual Approach to Forming a Transport and Logistics Cluster as a Component of the Region's Innovative Infrastructure (on the Example of Prydniprovsky Economic Region of Ukraine). *Virtual Economics*, Vol. 4, No. 1, pp. 19-53. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01\(2\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.01(2)).

89. Trushkina, N., Dzwigol, H., Kwilinski, A. (2021). Cluster Model of Organizing Logistics in the Region (on the Example of the Economic District "Podillya"). *Journal of European Economy*, Vol. 20, No. 1, pp. 127-145. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>.

90. Liashenko, V. I., Osadcha, N. V., Trushkina, N. V. (2021). Mozhylyvi orhanizatsiino-pravovi formy transportno-lohistychnoho klasteru v Prychornomorskomu ekonomichnomu raioni [Possible organizational and legal forms of transport and logistics cluster in the Black Sea economic region]. *Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies*, Issue 67, pp. 60-70. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.67-10> [in Ukrainian].

Амоша О. І., Трушкіна Н. В., Шипоша В. А. Механізм формування та управління розвитком бізнес-інтегрованих структур у східних регіонах України

На даний час особливої актуальності набувають проблеми вдосконалення управління розвитком кластерних структур у східних регіонах України з урахуванням європейського досвіду відповідно до сучасних викликів, пов'язаних із смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва та цифровізацією організаційних й управлінських процесів. У зв'язку з цим метою дослідження є обґрунтування теоретичних положень, науково-методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму формування та управління розвитком бізнес-інтегрованих структур східних регіонів України.

Уточнено суть і зміст термінів «бізнес-інтегрована структура», «розвиток бізнес-інтегрованої структури», «механізм управління розвитком бізнес-інтегрованої структури». Проаналізовано й узагальнено міжнародний досвід розвитку кластерних структур і надано пропозиції щодо його можливого застосування у промислових регіонах України.

На підставі узагальнення здійснених досліджень, аналітичних матеріалів дослідницьких і консалтингових компаній, агентств регіонального розвитку, аналізу статистичних даних виявлено основні перешкоди, які стримують ефективний економічний розвиток східних регіонів України.

Проаналізовано стратегічні документи щодо соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської областей у частині створення кластерних об'єднань. Визначено методичні засади логістичного забезпечення управління розвитком бізнес-інтегрованих структур. Запропоновано та апробовано комплексний підхід до оцінювання ефективності кластерних утворень.

Надано пропозиції щодо нормативно-правового регулювання розвитку кластерних структур в економіці України. Обґрунтовано концептуальний підхід до формування кластера як елемента інноваційної інфраструктури промислових регіонів на засадах смарт-спеціалізації. Удосконалено організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-інтегрованих структур і запропоновано алгоритм його реалізації на прикладі східних регіонів України.

Ключові слова: національна економіка, регіональна економіка, бізнес-інтегрована структура, кластерна структура, показники оцінювання, прогнозування, стратегії регіонального розвитку, правові засади, логістичне забезпечення, концептуальний підхід, організаційно-економічний механізм, алгоритм реалізації механізму, синергетичний ефект.

Amosha O., Trushkina N., Shiposha V. Mechanism of Formation and Management for Development of Business Integrated Structures in the Eastern Regions of Ukraine

At present, the problems of improving the management of cluster structures in the eastern regions of Ukraine, taking into account the European experience in accordance with modern challenges related to smart specialization, modernization of production and digitalization of organizational and managerial processes, are becoming especially relevant. In this regard, the purpose of the study is to substantiate the theoretical provisions, scientific and methodological approaches and develop practical recommendations for improving the mechanism of formation and management of business integrated structures of the eastern regions of Ukraine.

The essence and content of the terms "business integrated structure", "development of business integrated structure", "mechanism for managing the development of business integrated structure" are specified. The international experience of development of cluster structures is analysed and generalized and offers concerning its possible application in industrial regions of Ukraine are given.

Based on the generalization of research, analytical materials of research and consulting companies, regional development agencies, statistical analysis, the main barriers that hinder the effective economic development of the eastern regions of Ukraine.

Strategic documents concerning the socio-economic development of Donetsk and Luhansk oblasts in terms of creating cluster associations were analysed. Methodical bases of logistical support of management of development of business integrated structures are defined. A comprehensive approach to evaluating the effectiveness of cluster formations is proposed and tested.

Proposals on normative-legal regulation of cluster structures development in the national economy of Ukraine are given. The conceptual approach to the formation of the cluster as an element of the innovation infrastructure of industrial regions on the basis of smart specialization is substantiated. The organizational and economic mechanism of functioning of business integrated structures is improved and the algorithm of its realization on the example of the eastern regions of Ukraine is offered.

It is proved that the development and implementation of the proposed algorithm for implementing the organizational and economic mechanism of business integrated structures (clusters) will create appropriate conditions for increasing the volume and quality of transport services, intensifying innovative development, as well as implementing a qualitatively new regional model of sustainable development that will meet modern management requirements.

Implementation of the developed recommendations for improving the mechanism of formation and management of the development of business integrated structures in Donetsk and Luhansk regions will help to obtain a synergistic effect, the components of which are:

economic effect – increasing the level of investment attractiveness of territories; increase of receipts to budgets (regional, local) due to formation of qualitatively new model of regional economy, strengthening of competitive advantages of area and increase of economic capacity of territorial communities in the conditions of decentralization; increase in the volume of cargo transportation and cargo turnover of different types of transport; reduction of costs for the organization of logistics activities by reducing the transport component in the cost of services, reducing the time to perform customs procedures for clearance of goods; ensuring favorable institutional conditions for the functioning of the transport services market;

social – job creation and employment growth;

ecological – reduction of greenhouse gas emissions from transport due to optimization of transport flows; increasing the level of environmental safety.

Keywords: national economy, regional economy, business integrated structure, cluster, evaluation indicators, forecasting, regional development strategies, legal bases, logistical support, conceptual approach, organizational and economic mechanism, algorithm of mechanism realization, synergetic effect.

Амоша А. И., Трушкіна Н. В., Шипоша В. А. Механизм формирования и управления развитием бизнес-интегрированных структур в восточных регионах Украины

В настоящее время особую актуальность приобретают проблемы совершенствования управления развитием кластерных структур в восточных регионах Украины с учётом европейского опыта в соответствии с современными вызовами, связанными со smart-специализацией, модернизацией производства и цифровизацией организационных и управленческих процессов. В этой связи целью данного исследования является обоснование теоретических положений, научно-методических подходов и разработка практических рекомендаций по совершенствованию механизма формирования и управления развитием бизнес-интегрированных структур восточных регионов Украины.

Уточнены сущность и содержание терминов «бизнес-интегрированная структура», «развитие бизнес-интегрированной структуры», «механизм управления развитием бизнес-интегрированной структуры». Проанализирован и обобщён международный опыт развития кластерных структур и представлены предложения по его возможному применению в промышленных регионах Украины.

На основании обобщения проведённых исследований, аналитических материалов исследовательских и консалтинговых компаний, агентств регионального развития, анализа статистических данных выявлены основные барьеры, сдерживающие эффективное экономическое развитие восточных регионов Украины.

Проанализированы стратегические документы социально-экономического развития Донецкой и Луганской областей в части создания кластерных объединений. Определены методические основы логистического обеспечения управления развитием бизнес-интегрированных структур. Предложен и апробирован комплексный подход к оценке эффективности кластерных образований.

Представлены предложения по нормативно-правовому регулированию развития кластерных структур в экономике Украины. Обоснован концептуальный подход к формированию кластера как элемента инновационной инфраструктуры промышленных регионов на основе smart-специализации. Усовершенствован организационно-экономический механизм функционирования бизнес-интегрированных структур и предложен алгоритм его реализации на примере восточных регионов Украины.

Ключевые слова: национальная экономика, региональная экономика, бизнес-интегрированная структура, кластер, показатели оценки, прогнозирование, стратегии регионального развития, правовые основы, логистическое обеспечение, концептуальный подход, организационно-экономический механизм, алгоритм реализации механизма, синергетический эффект.

Стаття надійшла до редакції 26.07.2021

Прийнято до друку 24.09.2021